

INSTITUT FRANTIŠKÁNSKÝCH STUDIÍ

FRANTIŠKÁNSKÉ POVOLÁNÍ II.

FRANTIŠKÁNSKÉ POSLÁNÍ

Studijní text pro posluchače IFS

S.M. Ludmila Pospíšilová OSF

Praha 2015

© Mgr. Jana Pospíšilová

OBSAH

1. POVOLÁNÍ A POSLÁNÍ.....	5
1.1. Povolání.....	5
1.2. Povolání a různé stavy v církvi.....	6
1.3. Povolání ke svatosti a rozhodování.....	7
1.4. Františkánské povolání a poslání.....	9
2. NÁSLEDOVAT PÁNA JEŽÍŠE CHUDÉHO A POKORNÉHO.....	12
2.1. Některé pohledy na „chudobu“.....	12
2.2. František a jeho rozhodnutí pro chudobu.....	13
2.3. Františkova chudoba.....	16
3. MILOST PRACOVAT.....	20
3.1. Úcta k člověku	20
3.2. Práce a modlitba.....	21
3.3. Workholismus.....	22
3.4. Chudoba a minorita.....	22
3.5. „Bude-li to nutné, ať chodí po žebrotě“	23
3.6. Nemoc a práce.....	24
4. APOŠTOLSKÉ POSLÁNÍ.....	26
4.1. Přeměna z poustevníka na kazatele.....	26
4.2. Pokoj a dobro.....	27
4.3. Vše konat z lásky ke Kristu.....	28
4.4. Apoštolát a studium.....	29
4.5. Čiňte pokání.....	31
5. FRANTIŠKÁNSKÁ AUTORITA.....	33
5.1. Menší bratři.....	33
5.2. Představenství - služba fraternitě.....	34
5.3. Nejprve hledejte Boží království.....	35
5.4. Ježíš poslušný až k smrti na kříži.....	37
5.5. Být příkladem bratřím.....	37
6. LÁSKA SVATÉHO FRANTIŠKA.....	39
6.1. Láska je milost	39
6.2. Láska je jen jedna.....	40
6.3. Milovat celým srdcem	41
6.4. Láska k Bohu otevírá lidské srdce	43

6.5. Askeze z lásky a pro lásku	44
6.6. Milujte se navzájem.....	46
7. MILOVAT ČISTÝM SRDCEM	47
7.1. Věci pozemské a věci nebeské.....	47
7.2. Klanět se Bohu čistým srdcem a čistou myslí.....	49
7.3. Prostota, jednoduchost, průzračnost.....	51
CHRONOLOGIE NEJDŮLEŽITĚJŠÍCH DAT	54
(ze života sv. Františka, sv. Kláry a sv. Anežky České)	
VLASTNÍ POUŽITÉ ZKRATKY.....	65
LITERATURA (ke skriptům <i>Františkánské povolání I. Františkánské obrácení a Františkánské povolání II. Františkánské poslání</i>).....	66
I.Prameny.....	66
a) Biblické texty.....	66
b) Církevní dokumenty.....	66
c) Františkánské prameny.....	66
1. Spisy sv. Františka a sv. Kláry.....	66
2. Další františkánské prameny.....	67
II. Odborná literatura.....	67
III. Beletrie.....	69

1. POVOLÁNÍ A POSLÁNÍ

Během výuky v Institutu františkánských studií jsem narazila na jednu překážku. Bylo tím nepochopení významu slova „povolání“. Někteří posluchači měli obavu, že pokud budu mluvit o povolání, znamená to, že je budu přesvědčovat k životu v klášteře. Proto jsem se rozhodla, že budu hovořit o „poslání“, abych posluchače příliš neděsila. Změnila jsem tím svá témata? Ani trochu. Poslání totiž bytostně souvisí s povoláním. Jestliže Bůh někoho volá, zároveň mu dává i úkol, tedy poslání, protože Bůh je ten, který dává život a životu řád i smysl.

1.1. Povolání

Je pravda, že ke stavu Bohu zasvěceného života ve slibech evangelních rad a zvláště pak ke kněžství, je třeba zvláštní Boží povolání. O tom není pochyb. To však neznamená, že k ostatním stavům života povolání není potřebné. Naopak. Je to jen jiný druh povolání.

Každý člověk je povolán Bohem, jinak by nevznikl. Bůh nás nevnímá jako lidstvo - beztvorou masu. V Bibli se sice hovoří o vyvoleném národu a Božím lidu. Jenže národ zde není anonymita. To je příbuzenství, rodina a v ní má své místo každý její člen. Písmo Svaté nám ukazuje, jak Stvořitel od počátku vede dialog s člověkem. Pro Boha totiž neexistuje jakýsi „všeobecný člověk“. Jsme jedineční a neopakovatelní, protože stvoření každého z nás je tajemství Boží lásky. Lidská bytost je vždy originál. Máme o tom nesčetné důkazy z hlediska nejrůznějších vědních oborů (např. jedinečnost naší DNA, otisky prstů apod.).

Ve chvíli stvoření volá Pán každého z nás k životu a zároveň nám dává všechna nadání i schopnosti k našemu budoucímu poslání. Bůh nás volá z nicoty k bytí. Není to však „obecné bytí“, ale konkrétní forma života. U proroka Jeremiáše čteme: "Dříve než jsem tě vytvořil v životě matky, znal jsem tě, dříve než jsi vyšel z lůna, posvětil jsem tě, dal jsem tě pronárodům za proroka."¹ A u Izaiáše: „Slyšte mě, ostrovy, daleké národy, dávejte pozor! Hospodin mě povolal z života mateřského; od nitra mé matky připomínal moje jméno.“²

Velikost daru života výstižně popsal Jan Pavel II. ve své encyklice *Evangelium vitae*. „Člověk je zván do plnosti života, který daleko přesahuje hranice jeho života zde na zemi, protože spočívá v účasti na životě samotného Boha. Nadpřirozený rozměr tohoto povolání jen ještě více zdůrazňuje velikost lidského života a jeho cenu i v jeho časném rozměru. Neboť

¹ Jer 1,5.

² Iz 49, 1

život v čase je základní podmínkou, vlastním počátkem a neoddělitelnou součástí celého a jedinečného vývoje existence člověka. Nezaslouženě a neočekávaně je tento vývoj ozařován příslibem božského života a je obnovován darem života, který dosáhne svého plného završení v životě věčném. Zároveň však toto nadpřirozené povolání působí, že povaha pozemského života je pro každého muže či ženu rozdílná. Je to totiž záležitost nikoli "poslední", ale ve skutečnosti "předposlední". Přesto však je život "věc posvátná", nám dočasně svěřená k tomu, abychom ji podle závazku svého úkolu střežili a přivedli k dokonalosti skrze lásku a tím, že sebe samotné darujeme Bohu a bratřím."³

Vztah povolání a poslání, které nám Pán dává je tedy evidentní. Pokud půjdeme v našich úvahách nad tímto tématem ještě hlouběji, můžeme vidět, jak dar povolání a poslání pramení přímo z tajemství Nejsvětější Trojice. Bůh Otec od věčnosti plodí Syna (zrozený, ne stvořený). Ducha Svatý pak vychází z Otce i Syna. Bůh Otec posílá na svět svého Syna. Ježíš Kristus si povolává své učedníky a při svém nanebevstoupení jim dává poslání: „Dostanete sílu Ducha svatého, který na vás sestoupí, a budete mi svědky v Jeruzalémě a v celém Judsku, Samařsku a až na sám konec země."⁴ V Bohu vše vždy směřuje do vztahu Božských osob mezi sebou a ke všemu stvořenému, zvláště pak k člověku. Povolání tedy směřuje k poslání.

1.2. Povolání a různé stavy v církvi

Věřoučná konstituce II. vatikánského koncilu *Lumen Gentium* vysvětluje význam každého křesťana pro život církve i světa: „Kristus Pán, velekněz vybraný z lidí, z nového lidu „udělal“ (...) královský národ a kněze Boha, svého Otce“. Vždyť pokřtění jsou svým znovuzrozením a pomazáním od Ducha svatého posvěcení na duchovní chrám a na svaté kněžstvo, aby každým skutkem jako křesťané přinášeli duchovní oběti a hlásali mocné činy toho, který je ze tmy povolal ke svému podivuhodnému světlu. Ať proto všichni Kristovi učedníci setrvávají v modlitbách a společně chválí Boha, ať sami sebe nabízejí jako oběť živou, svatou, milou Bohu; ať všude ve světě vydávají svědectví o Kristu a těm, kdo se na to ptají, ať zdůvodňují, proč mají naději na věčný život.“⁵

Důstojnost pokřtěných je tedy mimo vši pochybnost dána povoláním a posláním, které dostávají přímo od Pána. Přesto však platí, že v církvi existují různá povolání a poslání, která se vzájemně doplňují. *Lumen Gentium* pokračuje: „Všeobecné kněžství věřících a kněžství služebné čili hierarchické se sice od sebe liší podstatně, a ne pouze stupněm, přesto však jsou ve vzájemném vztahu, neboť jedno i druhé – každé svým vlastním způsobem – má účast na jediném kněžství Kristově. Služebný kněz, který vykonává svou službu, svou posvátnou mocí

³ JAN PAVEL II., *Evangelium vitae* (25.3.1995), Praha 1995, 2.

⁴ Sk 1, 8.

⁵ II. vatikánský koncil, *Lumen gentium* (21.11.1964), in: *Dokumenty II. vatikánského koncilu*, Praha 1995, 10.

vytváří a řídí kněžský lid; v zastoupení Krista koná eucharistickou oběť a jménem celého lidu ji podává Bohu. Věřící mocí svého královského kněžství spolupůsobí při obětování eucharistie a uplatňují své kněžství přijímáním svátostí, modlitbou a děkováním, svědecktím svatého života, odříkáním a činorodou láskou.“⁶

Zcela samostatnou skupinu tvoří v církvi Bohu zasvěcené osoby. O řeholnicích již zmíněná věroučná konstituce říká toto: „Z hlediska božského a hierarchického zřízení církve není tento stav uprostřed mezi stavem duchovním a laickým, ale Bůh povolává z obou těchto skupin některé věřící, aby využili zvláštního daru života církve a byli tak, každý svým způsobem, prospěšní jejímu spasitelnému poslání.“⁷

1.3. Povolání ke svatosti a rozhodování

„Pán Ježíš, božský učitel a vzor každé dokonalosti, hlásal svým učedníkům, každého stavu - všem i každému jednotlivě - svatost života, jejímž průvodcem a dovršitelem je on sám: ‚Vy však buďte dokonalí, jako je dokonalý váš nebeský Otec‘ Všem totiž seslal Ducha svatého, aby je v nitru vedl k milování Boha z celého srdce, z celé duše, z celé mysli a ze všech sil a ke vzájemné lásce, jako Kristus miloval je. Kristovi následovníci, povolání od Boha ne na základě svých skutků, ale z jeho rozhodnutí a milosti, a ospravedlnění v Pánu Ježíši, se stali při křtu víry opravdu Božími dětmi a účastníky Boží přirozenosti, a proto skutečně svatými. Mají tedy svým životem toto přijaté posvěcení s Boží pomocí uchovávat a zdokonalovat.“⁸

Jestliže jsme všichni ve svém povolání k životu jedineční a neopakovatelní, pak je i svatost každého z nás něčím jedinečná a neopakovatelná. Přesto však máme mezi sebou četné podobnosti, vždyť naše víra je společná, protože následujeme jediného Pána. Někteří křesťané se pak mohou inspirovat příkladem života světců a charismatických osobností, aby podle jejich vzoru prohloubili vlastní spiritualitu, která se stává cenným prostředkem na cestě k nebi. Ano, spiritualita není cíl, ale prostředek.

V našem životě přicházejí momenty, kdy musíme rozhodnout o svém dalším směřování. Pokud se to týká zásadní podoby našeho životního stavu, hovoříme o volbě povolání. Občas si chybně myslíme, že právě v tento moment Bůh povolává konkrétní osobu ke kněžství nebo zasvěcení. Není to přesné. Spíše nastává moment, kdy nám Pán ukazuje, že nyní je čas rozlišování a rozhodnutí. Jak vyplývá z toho, co jsem již napsala na začátku této úvahy, člověk je povolán ve chvíli stvoření. Jinak řečeno: Člověk je stvořen tak, aby se jednou stal

⁶ II. vatikánský koncil, *Lumen gentium* (21.11.1964), in: *Dokumenty II. vatikánského koncilu*, Praha 1995, 10.

⁷ II. vatikánský koncil, *Lumen gentium* (21.11.1964), in: *Dokumenty II. vatikánského koncilu*, Praha 1995, 43.

⁸ II. vatikánský koncil, *Lumen gentium* (21.11.1964), in: *Dokumenty II. vatikánského koncilu*, Praha 1995, 40.

knězem, zasvěcenou osobou nebo vstoupil do manželství. Povolání může mít i jiné podoby. Poznáme to právě podle poslání, které z onoho povolání vyplývá. Věřím, že pokud například žena touží pracovat jako teta v SOS vesničce, a chce darovat lásku a pocit domova dětem, které by jinak nic z toho nepoznaly, potřebuje k tomu povolání od Boha.

Při rozpoznávání vlastního povolání a poslání tedy ve svém srdci hledáme odpověď na to, k čemu nás Pán vlastně stvořil. Z toho plyne, že plnou a pravou seberealizaci najdeme ve stavu, pro který jsme stvořeni. Věrnost povolání je tedy věrnost Bohu, ale v jistém slova smyslu i věrnost vlastní identitě, kterou nám Stvořitel daroval. Neznamená to, že si nakonec nemůžeme vybrat něco jiného. Je však riziko, že v takovém případě budeme cítit nostalgii a nezakořeněnost. Bůh nám dává velikou svobodu. On nás nevnímá jako bezduchou loutku, ale jako partnera, se kterým vstupuje do vztahu. Svoboda je naše velikost i zranitelnost.

Proč je tedy volba našeho životního stavu tak závažnou a obtížnou situací? Pokud platí, že rozpoznáváme hlubinu vlastního bytí, abychom poznali, k čemu nás Bůh stvořil, pak by taková volba měla být vlastně velmi radostná a snadná. Proč tomu tak není? Protože každá volba znamená odmítnutí jiných možností. A těch nám dnešní svět nabízí spoustu. Chceš jít za Kristem a stát se knězem? Jistě, ale to znamená mnoha věcí se vzdát. A tak je tomu při volbě i jiných životních cest. Když něco volím, ostatního se musím zříct.

Všimněme si, jak dnes lidé neradi vstupují do manželství, byť by se jednalo jen o úřední akt na radnici. Říkají, že ke vztahu žádný papír nepotřebují. Je to jen lež, za kterou se skrývá to, že se bojí závazku, který znamená volbu konkrétního partnera a zároveň i odmítnutí ostatních možných vztahů. Mít otevřená vrátka pro ostatní možnosti. Ale to je přesně to, k čemu Bůh nikoho z nás nestvořil. Kdo chce mít všechno, nemá nakonec nic. Aby člověk mohl vnitřně růst a dozrávat, musí se učit rozhodovat. Kdo chce jít zároveň všemi cestami, ztrácí směr i sílu kamkoli dojít.

Někdy nastávají situace, kdy máme před sebou více velkých hodnot a možností a je pro nás velmi obtížné rozpoznat, co máme volit. Není to naše neochota něčeho se vzdát, ale spíš nejistota, která cesta je ta nejlepší a nejsprávnější. Jsme přesvědčena, že v těchto chvílích nám Bůh dává více možností a čeká na naše rozhodnutí. Bůh ctí naše svědomí a naše názory. Dokonce respektuje i naše odmluvy, strach a hřích. Jak by tedy nepřipustil naše hledání mezi více dobrými? Pokud je naše hledání upřímné, pak i kdybychom se zmýlili, Bůh nás přece neopustí, pokud my neopustíme jeho. Milujme Boha a bližní a Pán nás povede, i kdybychom cestou trochu zabloudili. Když vyvolený národ bloudil pouští, Bůh mu byl stále nablízku.

Modlitba za duchovní povolání je velmi důležitým úkolem všech křesťanů. Jde o to, aby Pán posílal dělníky na svou žeň a také o to, aby všichni lidé rozpoznali, k čemu jsou povoláni a měli dostatek odvahy a vytrvalosti toto povolání naplnit.

Každopádně vždy platí, že za všech okolností máme všichni povolání a poslání ke svatosti. Jinými slovy: růst do podoby Kristovy. At' už zvolíme jakýkoli způsob života, máme v daných možnostech naplnit maximum dobra, kterého jsme schopni. Máme-li povolání k celibátu nebo k životu v manželství, vždy jde o křesťanskou čistotu – tedy o věrnost ve všech jejích podobách. Věrnost Bohu, evangeliu, církvi, řeholi, partnerovi nebo společenství. Kéž nám Bůh žehná a pomáhá svými milostmi a dary Ducha Svatého.

1.4. Františkánské povolání a poslání

Františkánská spiritualita je v podstatě velmi prostá, ale než se k oné prostotě propracujeme, musíme projít poměrně složitou cestou. Evangelijní prostota, jednoduchost je totiž známkou dokonalosti, ke které je třeba dorůst cestou rozlišováním dobra od zla a pak také rozlišováním věcí dobrých, lepších a nejlepších. Je mnoho událostí a věcí, které nás zahlcují a matou a není snadné najít podstatné hodnoty, které jsou životodárné a odmítnout klamně pozlátka.

Nejinak tomu bylo i u Františka. Proces jeho duchovního dozrávání je dodnes velmi inspirativní. Základem pro něj bylo poznání, že Bůh je nejvyšší dobro a na světě není nic cennějšího. Vnímá, že hledal falešné pány a cíle, jimž chtěl sloužit. Sloužit jen pravému Pánu, který vládne všemu, je velikým Králem všeho stvořeného a přitom pro sebe zvolil při svém vtělení chudobu a pokoru. Františkovo obrácení je výjimečné právě oním složitým hledáním vlastního povolání a poslání. Zvolit Krista a opustit vše, co patří tomuto světu. Být s Ježíšem a jít s ním zpět ke světu a hlásat Boží království.

Jestliže se chceme zamyslet nad tím, co je tolik specifické pro františkánské povolání, jistě řekneme, že je to život podle evangelia jak ho uskutečnil sv. František. Co to vlastně ve své podstatě znamená? Jaké poslání pro nás z toho vyplývá?

Pokusme se nyní vystihnout vlastní jádro františkánského způsobu života konkrétněji. Františkánská spiritualita je postavena na určitém hodnotovém systému, který vyplývá z učení evangelia. Daleko víc než o vnější způsob života se jedná o kvalitu vztahu k Bohu, bližním a celému světu. Nemám ambice postihnout františkánskou spiritualitu v její plnosti, ale zaměřím se na některé prvky, které ukazují směr, kterým tato spiritualita vede náš život.

Dovolím si použít stručné schéma. Jsou tu předpoklady, které jsou zdrojem Františkova povolání: Láska Nejsvětější Trojice, vtělení Syna Božího, evangelium a církev. V tom je samozřejmě zahrnuta např. i úcta k eucharistii apod. Konkrétní vzor života je opustit vše pro

Ježíše, žít jako jeden z jeho apoštolů a jít s ním vstříc světu. Z toho vyplývají základní prvky františkánského charismatu:

V následujících kapitolách o františkánském poslání se snažím vyjádřit františkánské povolání především jako schopnost vytvářet vztahy v duchu evangelia. Život každého člověka je určován kvalitou vztahů, proto je potřebné, aby jim nechyběla vertikála – tedy vztah k Bohu. Zároveň je nezbytné, abychom usilovali o horizontálu – tedy kvalitní vztahy k bližním. Jsou-li tyto vztahy v správném poměru, pak naše osobní zájmy o majetek a vlastní uspokojení ztratí význam. To jsou obecně platné principy.

Naše víra v Nejsvětější Trojici nám dává poznání Boha, jehož vnitřní život je vztah jednotlivých Božských Osob. Pozemský život Ježíše Krista je zjevením Boha lidstvu a my jsme povolání následovat Krista chudého, pokorného a ukřižovaného, tedy Krista, který miluje až do krajnosti Boha i člověka. Pokud chceme žít podle evangelia, tak v našem úsilí o svatost nesmíme dělat nic samoučelně, ale všechno musí být určováno láskou k Bohu a k bližním. Jinými slovy: stále mít před sebou smysl našeho života.

Je nesmírně obtížné, abychom si neustále kladli otázku: Proč to všechno vlastně dělám? Daleko jednodušší a poctivější je, když si řekneme: Pro koho to vlastně dělám? Je nutné, abychom měli „pro koho“ žít. Avšak ještě lepší je, když se staneme tím, pro koho má smysl žít. Sám Ježíš nám to ukazuje v podobenství o milosrdném Samaritánu. Na otázku: „Kdo je můj bližní?“ odpovídá v podstatě slovy: „bud' bližním pro druhé“.⁹

Bylo by skvělé, kdyby se nám podařilo být inspirací pro naše bližní. Tedy být tím, kdo pomáhá svým životem nacházet a naplňovat smysl života druhým a tím zpětně nejvíc naplnit i život svůj. Nejde tedy především o práci pro bližní, ale o způsob života, který je určován vztahem k Bohu a bližnímu po vzoru Pána Ježíše.

⁹ Lk 10, 29 - 37

2. NÁSLEDOVAT PÁNA JEŽÍŠE CHUDÉHO A POKORNÉHO

Podstatný prvek vztahu mezi Bohem a člověkem je chudoba a pokora. Na první pohled to může být překvapující, ale při hlubším zamyšlení je zřejmé, že chudoba a ještě více pokora, jsou základ, který dává našemu vztahu k Bohu punc pravdivosti. V tomto kontextu se jeví františkánská chudoba jako něco velmi niterného. Evangelní chudoba nevypovídá tolik o našem vztahu k věcem a majetku, ale především o našem vztahu k Bohu.

2.1. Některé pohledy na „chudobu“

Chudoba není abstraktní pojem, který by byl neměnný napříč epochami dějin. Podobně jako bohatství tak i chudoba závisí na sociálních poměrech a je tedy relativním pojmem. Musí být měřena s ohledem na ekonomicko-sociální způsob života v různých dobách a jednotlivých oblastech. Tam, kde byla dosažena velmi vysoká materiální životní úroveň, může být považováno za chudobu něco, co v oblasti s velmi nízkou materiální životní úrovní může znamenat vlastně stav bohatství. Přesto však lidé v bohatších zemích vnímají svůj stav chudoby velmi reálně jak z hlediska nedostatku některých hmotných prostředků, tak z hlediska zařazení ve společnosti. Absolutní chudoba, tedy situace, v níž člověk postrádá jakékoli prostředky k životu, vede ke smrti.

Je tedy evidentní, že v reálném životě máme různé druhy chudoby. Stále však je chudoba spojena s jistým nedostatkem vlastnictví. Je jasné, že se to netýká pouze vlastnictví materiálních věcí, ale chudoba znamená i nedostatek všech životních potřeb: nemožnost získat vzdělání, nesvoboda, izolace, omezený přístup k informacím, ponižování z rasových či jiných důvodů atd.

Tento druh chudoby, který závisí na sociálních podmínkách, je vlastně plodem hříchu, který narušil řád světa. Jako taková, chudoba není hodnotou, ale nedostatkem dobra a je třeba proti ní bojovat spravedlností a láskou.

Existuje však i jiná chudoba. Je to chudoba, o které Ježíš hovoří ve svých blahoslavenstvích (Mt 5,3; Lk 6,20). „Blaze chudým v duchu, neboť jejich je království nebeské.“¹⁰ Jedná se tu o chudobu, která je přijata dobrovolně a pro evangelium. Je jasné, že ani chudoba, ani bohatství nejsou sami o sobě určitou morální hodnotou. Vždy to závisí na našich úmyslech.

¹⁰ Mt 5,3

Ve Starém Zákoně bylo bohatství a četné potomstvo znamením Božího požehnání. Postupně se i zde objevuje sílící prvek, zvláště u proroků, že život ve službě Bohu může přinášet četná strádání. V Novém Zákoně se objevuje chudoba jako prostředek, který nám pomáhá dojít do Božího království. Naopak bohatství je ukazováno jako nebezpečí a často i překážka na cestě následování Krista (Mt 19,24; MK 10,25; Lk 18,25).

Je dobré si uvědomit, že dobrovolná chudoba, kterou lidé volí jako způsob života z náboženských motivů, není zvykem jen v křesťanství. Najdeme ji v mnoha jiných náboženstvích. Je však dobré, abychom si uvědomili, že náš život v chudobě není jen asketické cvičení, ale následování Krista.

V křesťanství můžeme najít čtyři základní formy dobrovolné chudoby:

1. Jedinec se zavazuje k životu v osobní chudobě bez jakéhokoli vztahu k nějakému společenství. Takto žili poustevníci.
2. Jedinec se zřiká osobního vlastnictví, ale stává se členem společenství, které může mít majetek. Jedná se o řeholní společenství, která následují vzor prvotní církevní obce v Jeruzalémě (Sk 2,44 - 45).
3. Jednotlivec i společenství se zřikají práva na vlastnictví. Nenásledují tedy tolik příkladu prvotního církevního společenství v Jeruzalémě, ale způsob života Ježíše a jeho apoštolů.
4. Člověk se zaměří plně na chudobu ducha. Je to stav oproštění se od egoismu ve všech jeho projevech. Je to stav, o kterém hovoří Kristus ve svých blahoslavenstvích.

Z výše uvedeného je jasné, že vnější chudoba, má-li být křesťanskou ctností, musí být především motivována věrným následováním Kristova příkladu a cestou k vnitřní chudobě. Jinak je jen prázdným asketickým cvičením.

2.2. František a jeho rozhodnutí pro chudobu

Pro Františka je láska k chudobě velmi podstatným rysem jeho spirituality. Víme však, že František nebyl zdaleka jediným z jeho současníků, kdo by prožíval nadšení pro chudobu. Existovalo více hnutí, které chudobu prožívali velmi intenzivně.¹¹ Všechna tato hnutí

¹¹ „Valdenští z Lyonu byli potvrzeni roku 1179 papežem Alexandrem III. Bylo jim dovoleno složit slib chudoby, ale nesměli kázat bez svolení biskupa. Když se však bez zábran oddali kazatelské činnosti, brzy se obraceli proti vysokému duchovenstvu a snažili se rozšiřovat bibli mezi prostým lidem. Byli odsouzeni papežem

vznikala především jako reakce a protest proti bohatství církevní hierarchie. Mnohá z těchto společenství končila herezemi. Důvod je jasný. Pokud zvolíme sebedokonalejší vnější způsob života a nemáme k tomu správnou motivaci, pak stavíme dům na písku a ne na skále.

František volí chudobu z naprosto jiného důvodu. Není to revolta, protest. Ke své lásce k chudobě dozrává pomalu a postupně. Již jako mladík měl zvláštní slabost pro chudé: „K potřebným byl vždycky milosrdný a se zarmoucenými měl vždycky upřímný soucit. Když totiž jednoho dne, proti svému zvyku – vždycky byl totiž velmi zdvořilý – odbyl jakéhosi žebráka, který ho prosil o almužnu, hned toho začal litovat a v srdci si říkal, jak je potupné a hanebné odmítnout prosbu někoho, kdo prosí ve jménu tak velikého krále. A tak si pevně umínil, pokud jen trochu bude moci, že neodmítne nic nikomu, kdo ho bude o něco prosit pro Boží lásku.“¹²

Časem František pochopil, že nestačí prostá almužna. Ta může člověka ještě více ponížít. Cítí, že chudému člověku musí projevit především úctu a lásku. Tento jeho objev vyjádřil při svém setkání s malomocnými, kterým kromě almužny dává i polibek. „Od té chvíle se oblékl duchem chudoby, osvojil si pokorné smýšlení a byl zapálen vnitřní dobrotivostí. Dříve se velice štítil nejen styku s malomocnými, ale i z odstupu se na ně podívat. Nyní však kvůli ukřižovanému Kristu, který podle prorokova slova se zjevil v opovržení jako malomocný, prokazoval s dobrotivou vroucností malomocným služby pokory a vlídnosti, aby sebou samým opovrhl. Často navštěvoval jejich obydlí, štedře jim

Luciem III. v roce 1185. Učili, že každý věřící křesťan, který zachovává evangelium, je knězem, a že naproti tomu církevní obřady nehodných kněží jsou neplatné. Roku 1218 se spojili s Chudými z Lombardie neboli Patarenny, kteří si od poloviny 12. století získávali oblibu mezi lidem svými prudkými útoky proti pohoršlivému chování kléru. Byli velmi úspěšní zvláště mezi řemeslnickými cechy. Kataři, neboli albigenští, kteří měli četné přívržence v jižní Francii a v Normandii, vyznávali filozoficko-teologickou víru, jejímž základem byl manichejský dualismus. Popírali některá základní dogmata křesťanství, odmítali Starý zákon a ošklibili si jakýkoli vnější náboženský úkon. Dělili se na „Věřící“ a „Dokonalé“. Tito poslední se honosili přísnou morálkou a nanejvýš tvrdou askézí. Pod větším nebo menším vlivem těchto heterodoxních snah tvořila se také náboženská společenství nového typu, která právem můžeme označit za předchůdce františkánského řádu. Humiliáti z Lombardie tvořili původně (1178) zbožnou společnost lidí nižšího společenského postavení, kteří neskládali sliby a nevedli společný život, ale scházeli se ke společné denní práci. To je teprve opravdový vznik samostatných sdružení. Také oni se věnovali kázáním a byli zato v roce 1184 exkomunikováni. Papež Inocenc III., který měl zvláštní dar, že ze všeho použitelného učinil nástroj k rozkvětu církve, vzal je opět do společenství církve a roku 1201 jim dal vnitřní řád, řeholi. Členili se do tří skupin: jednu skupinu tvořili muži a ženy, kteří zůstávali ve svých domovech; druhá pozůstávala z mužů a žen, kteří odděleně žili jistým společenským životem, ale přesto zůstávali lidmi světskými; konečně byla skupina kleriků a laiků, kteří vedli společný přísný život a kteří tvořili opravdový řád. Jednoty humiliátů byly podobny hnutí bekyní a pikhartů, které ve stejné době vznikalo ve Flandrech.

Katoličtí chudí tvořili dvě skupiny: jedna v království Aragonském, založená Durandem z Huesca, a druhá v Lombardii, jejímž zakladatelem byl Bernard Primo. Durand z Huesca patřil k Valdenským, obrátil se však roku 1207 pod vlivem svatého Dominika Guzmána a rozhodl se, že bude celý život bojovat proti heretikům a nástrojem že mu bude věda a evangelní chudoba. Nové bratrstvo bylo potvrzeno Inocencem III. v roce 1208. Řádová pravidla skupiny, založené Bernardem Primo, byla potvrzena roku 1210.“ (Lazaro Iriarte OFM Cap., *Dějiny františkánského řádu*, in CD ROM *Františkánská knihovna*, MCM Olomouc 2001).

¹² TOMÁŠ Z CELANA, *První životopis sv. Františka z Assisi*, in *FP I.* 349.

uděloval almužnu a s mocným citem útrpnosti jim líbal ruce i ústa. Toužil po tom, aby chudým žebrákům mohl rozdat sám sebe, nejen své věci.“¹³

František intuitivně cítí, že se chce stát chudým. Putuje do Říma, aby se pomodlil u hrobu apoštolů. „Jednou přišel na pouť do Říma. Z lásky k chudobě svlékl své jemné šaty, oblékl se do hadrů nějakého žebráka a usadil se mezi chudými v předsíni svatého Petra, kde se to žebráky jen hemžilo. Pokládal se za jednoho z nich a s radostí a s chutí s nimi jedl. Kdyby mu v tom nebránila ostýchavost před známými, byl by tak činil častěji. Když došel k oltáři knížete apoštolů a viděl, jak skromné dary dávají poutníci, hodil tam celou hrst zlatých. Tím chtěl naznačit, že by měli všichni ctít zvláštním způsobem toho, kterého Bůh nade všechny ostatní poctil.“¹⁴

V jeho obrácení nastává velmi důležitý moment, když je obžalován svým otcem před assiským biskupem. Celá situace byla nesmírně vážná. František vrací svému otci šaty a stojí nahý před Bohem i světem. Odchází a žije jako poustevník. Opravuje kostelík sv. Damiána. Protože nechce být na obtíž dobrému starému knězi, který zde žil, začíná František prosit u lidí o jídlo. Podrobněji jsem celé téma rozebírala v kapitole o Františkově obrácení.

Definitivní moment zlomu však nastává, když František slyší v kostelíku Panny Marie Andělské při mši evangelium o rozeslání apoštolů. Hned si zhotovil a oblékl hábit z hrubé látky ušitý do tvaru kříže a opásal ho provazem. Odchází a chce žít jako chudý putující kazatel. Při bližším zkoumání vidíme, že jeho volba se podobá nápadně cestě sv. Pavla.

František často citoval evangelium. Ale v jeho spisech se objevují často i myšleny z jiných částí Nového Zákona, jen jsou to nepřímé citace. Vysvětlení je jednoduché. Nebylo tak jednoduché, aby bratři vlastnili vždy celý Nový Zákon. Evangeliář býval naproti tomu v některých kostelích volně přístupný. František tedy znal např. listy sv. Pavla především z liturgie. Je však evidentní, že rozjímal velmi hluboce nad listy sv. Pavla, zvláště nad tímto textem: „*Nechť je mezi vámi takové smýšlení, jako v Kristu Ježíši: Způsobem bytí byl roven Bohu, a přece na své rovnosti nelpěl, nýbrž sám sebe zmařil, vzal na sebe způsob služebníka, stal se jedním z lidí. A v podobě člověka se ponížil, v poslušnosti podstoupil i smrt, a to smrt na kříži. Proto ho Bůh vyvýšil nade vše a dal mu jméno nad každé jméno, aby se před jménem Ježíšovým sklonilo každé koleno - na nebi, na zemi i pod zemí - a k slávě Boha Otce každý jazyk aby vyznával: Ježíš Kristus jest Pán.*“¹⁵

Pro Františka existuje jediný skutečný vzor života: chudoba a pokora našeho Pána Ježíše Krista. Neobjímá chudobu, ale Krista. Chudoba se nestává prostředkem a askezí. Není

¹³ BONAVENTURA Z BAGNOREGIA, *Legenda maior* (I,6), in *FP I.* 1036.

¹⁴ TOMÁŠ Z CELANA, *První životopis sv. Františka z Assisi*, in *FP I.* 589.

¹⁵ Flp 2,8-11.

to protest proti bohatství církve. Není to dokonce ani způsob, jako oslovit heretiky, aby pochopili lépe zvěst evangelia, jako tomu bylo u sv. Dominika. Není to snaha o sociální přiblížení se k chudým. Františkova chudoba je důsledek touhy po sjednocení se s Kristem chudým a pokorným.

V Nepotrzené řeholi píše: „**Všichni bratři ať se snaží následovat pokoru a chudobu našeho Pána Ježíše Krista a pamatují na to, že nemáme mít na celém světě nic jiného než, jak říká apoštol, co jíst a do čeho se obléci, a s tím bud' me spokojeni.**“¹⁶ V této jediné větě můžeme opět najít ozvěnu učení sv. Pavla: „*Nic jsme si totiž na svět nepřinesli, a také si nic nemůžeme odnést. Máme-li jídlo a oděv, spokojme se s tím. Kdo chce být bohatý, upadá do osidel pokušení a do mnoha nerozumných a škodlivých tužeb, které strhují lidi do zkázy a záhuby. Kořenem všeho toho zla je láska k penězům. Z touhy po nich někteří lidé zbloudili z cesty víry a způsobili si mnoho trápení. Ty však se tomu jako Boží člověk vyhýbej! Usiluj o spravedlnost, zbožnost, víru, lásku, trpělivost, mírnost. Bojuj dobrý boj víry, abys dosáhl věčného života, k němuž jsi byl povolán a k němuž ses přihlásil dobrým vyznáním před mnoha svědky.*“¹⁷

2.3. Františkova chudoba

Nyní se zaměřím na nejdůležitější principy, které určovaly duchovní směřování Františkovy chudoby. Na otázku, co je chudoba, odpovídal: „Je to chudoba našeho Pána Ježíše Krista“.

Kardinál Hugolín pozval jednou Františka na návštěvu. František však před hostinou vyšel z domu a vyprosil si jako almužnu trochu chleba. Hostitel Františkovi vytkl, že ho neměl tak zahanbovat před ostatními hosty. František mu odpověděl: „»Naopak, prokázal jsem vám poctu tím, že jsem uctil většího Pána, protože Bůh má zalíbení v chudobě, nejvíc však v dobrovolné chudobě žebráka. Já mám královskou hodnost a neobyčejné šlechtictví, když následuji toho Pána, který – ačkoli byl bohatý – stal se pro nás na tomto světě chudým.“¹⁸

Nejprve vnímá František chudobu v její vnější podobě. Spasitel žil na zemi v chudobě. Je to skutečná materiální chudoba. Ježíš v evangeliu říká: "Lišky mají doupata a ptáci hnízda, ale Syn člověka nemá, kde by hlavu složil."¹⁹ Kristus a jeho apoštolové žili z almužen. Proto František chce následovat svého Pána i v této věci: „Bude-li to nutné, ať chodí po žebrotě. Ať se nestydí, ale spíše ať pamatují na to, že náš Pán Ježíš Kristus, Syn živého Boha všemohoucího, nechal svou tvář ztvrdnout jako kámen a nestyděl se. A byl chudý a cizinec

¹⁶ FRANTIŠEK Z ASSISI, *Nepotrzená řehole* (9,1), in *SP* (srov. in *FP I.* 29).

¹⁷ 1 Tim 6,7-12.

¹⁸ TOMÁŠ Z CELANA, *Druhý životopis sv. Františka z Assisi*, in *FP I.* 661.

¹⁹ Mt 8, 21

a žil z almužen on sám i blahoslavená Panna a jeho učedníci.“²⁰ Vnější chudoba znamená, že si jsme vědomi toho, že nemáme jinou jistotu, než Boží prozřetelnost. Pocit hmotné nezajištěnosti vede k většímu vědomí závislosti na Bohu. Ve skutečnosti jsme na Pánu závislí všichni stejně, ale chudý a bezmocný člověk tuto skutečnost pociťuje obvykle podstatně intenzivněji, než ten, kdo je mocný a bohatý.

I o Vánocích vnímal František velmi silně poselství chudoby: „Se slzami v očích vzpomínal chudou Pannu, která v ten den trpěla takovou bídu. Jednou seděl světec u stolu a jeden bratr vzpomněl chudobu blahoslavené Panny a strádání jejího Syna Ježíše. František ihned vstal od stolu a s pláčem dojedl zbytek chleba na holé zemi. Proto nazýval ctnost chudoby královskou, že na Králi a Královně tak nádherně zářila.“²¹

Zde se také rodí mimořádná úcta sv. Františka ke vtělení Božího Syna : “Toto Slovo Otce, tak důstojné, tak svaté a slavné, zvěstoval nejvyšší Otec z nebe skrze svatého Gabriela, svého anděla, do lůna svaté a slavné Panny Marie, z jejího lůna přijalo opravdové tělo našeho lidství i naší křehkosti. A ten, *ačkoliv byl bohatý* nade všechno, chtěl si sám ve světě, spolu se svou matkou, nejblazeštější Pannou, vyvolit chudobu.”²² Bůh by se nesmírně pokořil, i kdyby přišel na svět jako syn císaře. Jenže my bychom nepochopili, co vlastně vtělení znamená.

František byl prodchnut velkou láskou k eucharistickému Pánu. Pramenilo to z jeho duchovní zkušenosti, kterou vnímal svou vírou a láskou. Zde viděl příklad pokory a chudoby Pána Ježíše zcela novým způsobem. Bůh se stal člověkem a nyní se stává naším pokrmem, aby nás sytil sám svou láskou. František o tom hovoří ve svém Napomenutí 1.: “Proč nepoznáváte pravdu a nevěříte v *Syna Božího*? Hle, každodenně se ponižuje, jako kdysi z *královského trůnu* přišel do lůna Panny, tak každodenně přichází k nám v pokorné podobě. Každý den sestupuje v rukách kněze z Otcovy náruče na oltář.”²³

Ještě silnější text najdeme v Listu celému řádu: “Každý člověk ať se chvěje, celý svět ať se třese a nebe ať jásá, když na oltáři v rukou kněze je Kristus, Syn Boha živého! Jak obdivuhodná vysokost a úžasná důstojnost! Jak vznešená pokora! Jak pokorná vznešenost, s níž Pán veškerenstva, Bůh a Syn Boží, tak se ponižuje, že se pro naši spásu skrývá v nepatrné způsobě chleba! Pohleďte, bratři, na Boží pokoru a vylévejte před ním svá srdce; pokořte se i vy, aby vás povýšil. Proto si nic ze sebe neponechávejte pro sebe, aby vás celé přijal ten, který se vám celý vydává.”²⁴

²⁰ FRANTIŠEK Z ASSISI, *Nepotvrzená řehole* (9,3-5) in *SP* (srov. in *FP I.* 29).

²¹ TOMÁŠ Z CELANA, *Druhý životopis sv. Františka z Assisi*, in *FP I.* 788.

²² FRANTIŠEK Z ASSISI, *List věřícím* (4-5) in *SP* (srov. in *FP I.* 181-182).

²³ FRANTIŠEK Z ASSISI, *Napomenutí I.* (1, 14-19) in *SP* (srov. in *FP I.* 144).

²⁴ FRANTIŠEK Z ASSISI, *List celému řádu* (26-29) in *SP* (srov. in *FP I.* 221).

Následování Krista není možné bez přijímání kříže. I František si toho byl vědom a již při svém obrácení se velmi hluboce setkal s tajemstvím Ukřižovaného. „Ježíš si zavolal lidi i své učedníky a řekl jim: 'Kdo chce jít za mnou, ať zapře sám sebe, vezme svůj kříž a následuje mě!'²⁵ Není tedy jiné cesty. V prvním listu sv. apoštola Petra je přímo řečeno toto: „Vždyť i Kristus trpěl za vás a zanechal vám tak příklad, abyste šli v jeho šlépějích.“²⁶ Výrazu „jít v jeho šlépějích“, tak jak se nachází v tomto apoštolově listu, František velmi rád užíval ve svých spisech. V Listu věřícím píše: “Vůle jeho Otce byla taková, aby jeho požehnaný a slavný Syn, kterého nám dal a který se pro nás narodil, sám sebe skrze svou vlastní krev přinesl jako smírnou oběť na oltáři kříže; ne kvůli sobě, skrze něhož všechno povstalo, ale pro naše hříchy, a zanechal nám příklad, abychom šli v jeho šlépějích. A chce, abychom skrze něho byli všichni spaseni a abychom ho přijímali čistým srdcem a čistým tělem.”²⁷

Kristův způsob života v chudobě je tedy výrazem daleko hlubších skutečností. Vtělení Božího Syna, jeho kříž a přítomnost v eucharistii je skutečná chudoba a pokora našeho Pána Ježíše Krista. Vidíme, že chudoba se nám stále více objevuje v nové podobě. Je to pokora, tedy minorita.

Musíme si uvědomit, že pokorným je člověk vždy vůči někomu druhému. Pokorné smýšlení o sobě má člověk tehdy, když se prostě a jednoduše nevynáší nad druhé, ale má k nim úctu. Jinými slovy, pokora je jedním z předpokladů lásky či dokonce jedním z projevů lásky. Vše velmi prostě a výstižně říká sv. František v Napomenutí 12.: “Zda služebník Boží sdílí Ducha Páně, lze poznat takto: když Pán koná skrze něho něco dobrého, jestli se tím jeho tělo nechlubí, neboť to je vždy proti všemu dobrému, ale zdali ztrácí ve svých vlastních očích cenu a pokládá-li sám sebe za menšího, než jsou všichni ostatní lidé.”²⁸

Vnější chudoba tedy musí být oživována chudobou vnitřní. Jde o to, abychom se zbavili vlastního egoismu a uměli se obětovat za spásu světa. Neboť jak praví sv. František v Napomenutí 14. O chudobě ducha :“Blahoslavení chudí v duchu, neboť jejich je nebeské království, Je mnoho takových, kteří vytrvale dlí na modlitbách a při pobožnostech, kteří svému tělu ukládají velké posty a tělesná odříkání, ale pro jediné slovo, které považují za nespravedlivé vůči své osobě, nebo pro nějakou jinou věc, v níž pocítují újmu, se hned pohoršují a rozčilují. Takoví nejsou chudí v duchu; protože ten, kdo je skutečně chudý v duchu, nenávidí sám sebe a miluje ty, kteří ho bijí po tváři.”²⁹

²⁵ Mk 8, 34.

²⁶ Srov. 1 Petr 2, 21.

²⁷ FRANTIŠEK Z ASSISI, *List věřícím* (11-14) in *SP* (srov. in *FP I.* 184).

²⁸ FRANTIŠEK Z ASSISI, *Napomenutí 12.* (1-3) in *SP* (srov. in *FP I.* 161).

²⁹ FRANTIŠEK Z ASSISI, *Napomenutí 14.* (1-4) in *SP* (srov. in *FP I.* 163).

Můžeme tedy shrnout, že Františkova chudoba a minorita je vlastně láska k vtělení Božího Syna, ke Kristu eucharistickému i ukřižovanému. A právě proto, že chudoba a minorita čerpá krom jiného inspiraci z eucharistie, vždy je tato chudoba prostoupená i zvláštní láskou k církvi.

Františkova chudoba byla charismatická, ale upřímně řečeno je nenapodobitelná. Kdo z nás je schopen spát v jeskyni, víc nejíst než jíst a být oblečen jen do potrhaného hábitu. Když se však zamyslíme nad fratiškánskou chudobou, jasně vidíme, že daleko víc, než o materiální chudobu se jedná o vnitřní princip minority. Na druhou stranu to však neznamená, že následovník sv. Františka může žít v přepychu a jen si tak opakovat, že na tom nelpí. To je nesmysl. Pokud chceme dozrávat k vnitřní chudobě, musíme zároveň žít i v konkrétní osobní chudobě. Zde bych spíš zvolila jiné slovo než chudoba a to je SKROMNOST.

Život člověka je běžně provázen neustálým bažením po věcech, úspěchu apod. Nedávno jsem slyšela názor, že dnes bohatí a mocní tohoto světa už nepotřebují člověka především proto, aby pracoval, ale proto, aby konzumoval. Něco na tom je. Z toho pak vyplývá další devastace životního prostředí a jakési umrtvení lidské snahy o duchovní hodnoty. Místo do chrámu lidé chodí do nákupního centra.

Naučme se říkat: Dost! Pak se naše srdce začne otevírat vnitřnímu klidu a svobodě. Kdo je skromný, je i snadno šťastný.

3. MILOST PRACOVAT

Jsou různé druhy práce i nejrůznější pohledy a názory na to, co práce pro člověka znamená. Někdo vidí v práci především pokání, jiný vnímá práci jako možnost uplatnění svých schopností a seberealizace. František však říká něco podivuhodného: práce je milost.

„Ti bratři, kterým Pán dal milost pracovat, ať pracují věrně a zbožně tak, aby se vyhnuli zahálce - nepřítelkyni duše, ale ať *neuhasi ducha* svaté modlitby a zbožnosti, jemuž mají ostatní časné věci sloužit.“³⁰

Tento citát je velmi důležitý nejen pro svůj obsah, ale i proto, že se nachází v Řeholi. Někdy se setkáváme s názorem, že Řehole je Františkovým ústupkem od vlastního ideálu a že pravého ducha františkánského charismatu vidíme spíše v Nepotvrzené řeholi. Je sice pravda, že Nepotvrzená řehole je podrobnější, avšak tím, že je Potvrzená řehole, kterou později František napsal, je stručnější, je v ní také jasnější, na co František klade největší důraz. Vzhledem k tomu, že o práci píše František v obou verzích řehole, můžeme z toho zpětně vyvodit, jak velkou důležitost tomuto tématu dával. V Nepotvrzené řeholi je v kapitole o práci zdůrazněna pokora a chudoba bratří. Je zde také řečeno toto:

„Bratři, kteří umějí pracovat, ať pracují a vykonávají to řemeslo, které ovládají, pokud to nebude proti spáse jejich duše a budou to moci vykonávat čestně.“³¹

V Potvrzené řeholi je kapitolka o práci složená pouze ze dvou vět. Začíná však slovy: *Ti bratři, kterým Bůh dal milost, že mohou pracovat...* Schopnost pracovat je tedy chápána jako milost.

3.1. Úcta k člověku

Zkušenost nám ukazuje, že zdaleka ne každý člověk může pracovat. Někteří lidé to skutečně neumí a ani se to nemohou naučit. Není to lenost, ale opravdová neschopnost. Myslím tím lidi, kteří jsou od přirozenosti nesmírně nešikovní. I když se sebevíce snaží, přesto nikdy nedosáhnou takových pracovních výsledků jako ostatní, kterým se všechno daří. Tito „nešikovné“ bývají svým okolím velmi pokořováni a mají mnohé těžkosti. Přesto to bývají lidé, kteří mohou mít velké dary jiného druhu, např. dar přinášet pokoj, dar umět druhého

³⁰ FRANTIŠEK Z ASSISI, *Řehole (5, 1-2)*, in *SP* (srov. in *FP I.* 88).

³¹ FRANTIŠEK Z ASSISI, *Nepotvrzená řehole (7,3)*, in *SP* (srov. in *FP I.* 24).

vyslechnout apod. Jindy je neschopnost pracovat dána nemocí či stářím. Toto pocítoval František stále více, když psal svou Řeholi (=Potvrzenou řeholi). Jsou totiž chvíle, kdy by člověk velmi rád pracoval, ale z různých důvodů nemůže.

Vnímat práci jako milost, tedy Boží dar, je pro františkánskou spiritualitu velmi důležitá myšlenka. Františkův pohled na práci je dnes aktuálnější více než kdy jindy. Nevidí jako určující hodnotu druh vykonávané práce. Z toho také zpětně vidíme Františkovu velkou úctu ke každému člověku.

Práce se stává i přirozenou askezí, ale stále jako milost darovaná Bohem. Proto by měla být přijímána s radostí, ochotně a nezištně. Člověk není chápán jako „stroj, který pracuje“ ve svůj prospěch či druhých, ale je viděn jako osoba, která nabízí své schopnosti ke službě fraternity, službě malomocným i všem bratřím i sestrám. Je důležité, aby bratři byli užiteční pro ostatní svou službou, pomocí i prostou přítomností. Je nutné, aby zde byl někdo, kdo pomáhá druhým v nesení jejich kříže, kdo povzbuzuje a dodává naději.

3.2 Práce a modlitba

„Přes den ti, kdo to uměli, pracovali rukama, ošetřovali malomocné, nebo sloužili v pokorné odevzdanosti na jiných počestných místech. Nechtěli vykonávat žádný úřad, z něhož by mohlo vzniknout pohoršení – naopak, zaměstnávali se vždy svatým, řádným, poctivým a užitečným dílem, aby byli příkladem pokory a trpělivosti všem, s nimiž se setkávali.“³²

Z výše uvedeného citátu krom jiného vyplývá, že i první bratři měli značné těžkosti s tím, jak najít dostatek času na modlitbu i na práci. Pokud se starali o malomocné, nemohli vždy odejít tak, jak se jim zachtělo, a podobně, pokud se nechali najímat na příležitostnou práci, museli vyhovět zaměstnavateli, který jistě vyžadoval dílo „od slunka do slunka“. A tak ve dne pracovali a v noci se modlili. Je jasné, že podobný styl života se nedá dlouho vydržet.

František nás učí, že je-li práce chápána jako Boží milost, nemůže uhasit ducha modlitby a zbožnosti. Práce musí být totiž ve službě modlitby, dokonce ještě více: Práce se musí stát prostředkem našeho duchovního růstu. Nejedná se tu pouze o problém vyváženosti mezi dobou věnovanou modlitbě a dobou věnovanou práci, přestože i to je důležité. Jde tu o chápání naší činnosti v duchu minority, chudoby a o život v Boží přítomnosti.

³² TOMÁŠ Z CELANA, *První životopis sv. Františka z Assisi*, in *FP I.* 389.

3.3 Workholismus

Zde bych chtěla upozornit na další důležitou věc. Zahálka je sice nepřítelkyní duše, ale potřebný odpočinek je přítelem člověka. Je pravdou, že člověk, který je na pokraji fyzických i psychických sil, mívá těžkosti v duchovním životě: od nechuti k modlitbě až po úplnou vyprahlost. V těchto případech stačí pořádný spánek, dobrá snídaně a duše se dá opět do „letu“ a netřeba v tom spatřovat „noc smyslů“, natož „noc ducha“.

Dnešní doba je plná workholismu, který nám vniká do klášterů jako podivná nákaza všemi skulinami. A samozřejmě nejen do klášterů, ale i do rodin, kde může způsobit úplnou zkázu. Stále více je třeba, abychom si zavedli jako *asketické cvičení* odpočinek. Musíme však respektovat, že každý z nás potřebuje odpočívat trochu jiným způsobem. Zároveň bychom se měli učit trpělivosti a nežádat po druhých, aby byli hotovi s prací pokud možno včera. Jedním z projevů úcty k člověku je, když respektujeme, že na vykonání určitého díla je potřeba dostatek času – což je individuální.

Workholismus se však netýká jen naší pracovní činnosti, ale i naší modlitby. Je zajímavé, že někdy k modlitbě přistupujeme jako k práci, kterou je třeba odvést, nebo k úkolu, který se třeba řádně vyplnit. Přitom modlitba není především činnost, ale čekání na to, až se Král ke mě skloní. Představme si, že čekáme na někoho na nádraží. Vlak může mít i velké zpoždění, ale my čekáme, protože víme, že náš přítel je v tom vlaku, který se blíží. Nemůžeme přinutit vlak, aby zrychlil, jen čekáme. Při modlitbě není třeba něco důležitého „dělat“, ale spíš „spustit kotvu“ na dno svého srdce.

3.4 Chudoba a minorita

„Zbožný španělský klerik měl jednou to štěstí, že svatého Františka mohl vidět a hovořit s ním. Vypravoval Otcí o bratřech ve Španělsku a potěšil ho touto zprávou: »Tvoji bratři bydlí v naší zemi v bídě poustevně. Způsob života si zařídili tak, že se jich polovina věnuje pracím, a druhá rozjímání. Každý týden se střídají. Kdo pracovali, přecházejí k rozjímání, a klid rozjímajících střídá pilná práce.“³³

Tato zpráva naplnila Františka velkou radostí. Je jisté, že když se takto bratři střídali v práci a modlitbě, byli chudší, než kdyby pracovali všichni stejně. „Pravidla pro život bratří v poustevnách“, která František napsal, užívají podobného modelu. Mnozí mi jistě mohou namítnout, že by se jim velmi líbilo, aby mohli týden pracovat a týden se věnovat pouze modlitbě, ale že je prostě nemá kdo vystřídat v jejich službě. První bratři neměli trvalé zaměstnání, ale nechávali se najímat jen na krátkodobou činnost. Dnešní doba naopak

³³ TOMÁŠ Z CELANA, *Druhý životopis sv. Františka z Assisi*, in *FPI*. 764.

vyžaduje, abychom na sebe uměli vzít odpovědnost za svěřené dílo, které bývá dlouhodobého charakteru. Někteří z nás se mohou dokonce cítit jako mýtický převozník Chárón, který čeká, komu předat veslo do rukou ...

Pokud František píše, že práce nesmí uhasit ducha zbožnosti, nemá tím na mysli jen to, abychom měli dostatek času na modlitbu, ale spíš nám ukazuje, jaký by měl být náš postoj a chování během práce. Z tohoto hlediska lze práci chápat jako možnost vydat svědectví minority, chudoby, bratrské lásky atd.

„Ať jsou menší a podřízení všem, kdo jsou v onom domě“³⁴ „A mají se radovat, když pobývají mezi nízko postavenými a opovrhanými lidmi, mezi chudými a slabými, nemocnými a malomocnými a mezi žebráky u cest.“³⁵ Z těchto úryvků plyne také další věc. Minorita a chudoba se musí zakoušet na vlastní kůži, jinak zůstane jen pouhým přáním. Práce ve františkánském duchu se tak stává přirozeným nástrojem naší lidské i duchovní formace. Zde bych ráda připomenula další věc: Pokud František hovoří o práci, má tím na mysli činnost fyzickou. Přesněji řečeno: jde mu o práci obyčejných lidí.

Dnes se ve společnosti situace výrazně změnila. I práce, která je duševní, může být naprosto obyčejná. Přesto by nebylo správné, kdyby bratři a sestry z duchovní rodiny sv. Františka nebyli schopni např. vzít do rukou hadr a koště. I když konáme práci, která je zaměřena spíš intelektuálně, je v našem osobním zájmu, abychom nezapomněli na prostou práci, ale vědomě se k ní podle svých možností vraceli skrze služby svým bližním.

3.5. „Bude-li to nutné, ať chodí po žebrotě.“³⁶

Další nesmírně důležité téma k úvaze je františkánské žebrání. Občas se setkáváme s idealistickou představou, že františkánská chudoba se podobá stylu života bezdomovců. Tedy spát pod širým nebem, vyžebrot si něco na živobytí a na rozdíl od bezdomovců se věnovat modlitbě. Tento styl života je možná pro někoho přitažlivý, avšak každopádně ho nemůžeme nazývat františkánstvím, natož pak vzorem františkánské chudoby. Navíc je třeba si uvědomit, že dnešní bezdomovci žebrají převážně v kláštrech.

„Říkal, že takovým, kteří se s žádnou prací nechtějí spřátelit, by patřilo, aby je Bůh vyvrhl ze svých úst. Žádný zahálčivý se před ním nemohl bez pokárání objevit. On sám pak,

³⁴ FRANTIŠEK Z ASSISI, *Nepotvrzená řehole* (7,2), in *SP* (srov. in *FP I.* 24).

³⁵ FRANTIŠEK Z ASSISI, *Nepotvrzená řehole* (9,2), in *SP* (srov. in *FP I.* 30).

³⁶ FRANTIŠEK Z ASSISI, *Nepotvrzená řehole* (9,3), in *SP* (srov. in *FP I.* 31).

příklad dokonalostí, pracoval svýma rukama a z daru času nenechal nic uplynout bez užitku.“³⁷

Obrácení sv. Františka není změna z boháče na žebráka, ale z člověka známého a významného na člověka prostého a chudého, který žije na okraji společnosti a živí se svou vlastní prací. Nejde však o práci, která by byla trvalá a dávala stálou jistotu obživy. První bratři se připojovali k lidem, kteří den co den hledali příležitostnou práci, a pokud ji nenašli nebo nedostali odměnu, byli nuceni žebrat.³⁸

„Jako odměnu za práci pro sebe a pro své bratry pak ať přijímají věci potřebné pro tělo, kromě mincí či peněz, a to pokorně, jak se sluší na Boží služebníky a následovníky přesvaté chudoby.“³⁹ „A kdyby nám nebyla dána odměna za práci, utečme se ke stolu Páně a žádejme almužnu dům od domu.“⁴⁰ František naprosto přesně věděl, proč zvolil práci jako jednu z charakteristik evangelní chudoby. Práce je jedním z důkazů, že bratři se stali chudými dobrovolně z lásky k Bohu. Bratři nepracují za peníze, které je možno hromadit, ale pracují, aby se užívali a zároveň nebyli na obtíž společnosti.

Hodnotu práce poznal především při svém obrácení. Nejprve se setkává s malomocnými, kteří jsou vydědenci společnosti, pak začíná s opravou kostelíka sv. Damiána. Tehdy prosí své bližní o stavební materiál a o olej do lampy. Práce na opravě kostelů, služba malomocným a modlitba – to je jeho počáteční formace. Později začíná žebrat i na svou obživu, avšak proto, aby nebyl na obtíž knězi, u kterého dočasně pobýval. I na sklonku života, kdy byl již velmi nemocný, téměř slepý a stigmatizovaný, říká ve svém testamentu:

„Já jsem pracoval vlastníma rukama a chci pracovat; a také rozhodně chci, aby i všichni ostatní bratři pracovali, a to na takové práci, která je čestná. Kdo to neumí, ať se to naučí ne proto, aby toužili přijímat odměnu za práci, ale pro dobrý příklad a kvůli odstranění zahálky.“⁴¹

3.6. Nemoc a práce

Ve vztahu k práci není možno opomenout ještě jedno důležité téma: nemoc. Pokud někdo ve společenství či v rodině onemocní, má to nesmírný dopad na všechny.

³⁷ TOMÁŠ Z CELANA, *Druhý životopis sv. Františka z Assisi*, in *FP I.* 745.

³⁸ Srov. R. MANSELLI, *San Francesco d'Assisi*, Roma 1982, s. 180.

³⁹ FRANTIŠEK Z ASSISI, *Řehole (5,3)*, in *SP* (srov. in *FP I.* 88).

⁴⁰ FRANTIŠEK Z ASSISI, *Závěť sv. Františka (22)*, in *SP* (srov. in *FP I.* 120).

⁴¹ FRANTIŠEK Z ASSISI, *Závěť sv. Františka (20-21)*, in *SP* (srov. in *FP I.* 119).

„A pokud někdo z nich onemocní, mají o něj ostatní bratři pečovat tak, jak by chtěli, aby bylo pečováno o ně.“⁴²

Ve fraternitě jsou dvě základní služby: Služba představeného fraternitě a služba fraternity nemocným bratřím či sestrám. František zde opět vyjadřuje svou úctu k opravdové důstojnosti člověka. Lidé mívají strach z nemoci a stárí, že už nebudou schopni pracovat a být užiteční a že zůstanou druhým na obtíž. „My lidé dokážeme přetrpět vytrvalostí nesmírná strádání, ale když cítíme, že už nemáme nikomu co nabídnout, rychle ztrácíme vztah k životu. Instinktivně víme, že radost ze života vychází z toho, jak žijeme pospolu, a že životní bolest vychází z toho, jak nedokážeme žít pospolu dobře.“⁴³ František připomíná péči o nemocné bratry již v Nepotvrzené řeholi:

„Pokud někdo z bratří onemocní, ať je kdekoliv, ať ho ostatní bratři neopouštějí, dokud by nebyl ustanoven jeden z bratří, nebo bude-li to nutné, více bratří, aby se o něj postarali tak, jak by chtěli, aby bylo postaráno o ně. 2 Ale v případě krajní nutnosti ho mohou svěřit nějaké osobě, kterou pověří, aby ho ošetřovala v nemoci.“⁴⁴

Člověk je stvořen Bohem a jeho důstojnost vyplývá z toho, že byl stvořen k obrazu Božímu. Dnešní doba je neustále v pokušení hodnotit člověka podle toho, co dělá a jakou má produktivitu práce. Bylo by velmi smutné, kdybychom podobně hodnotili i své bratry a sestry. Láska ve společenství nemůže být u bratří a sester vázána pouze na určité schopnosti fyzické či intelektuální a na výkonnost.

„A nemocného bratra žádám, aby za všechny milosti vzdával díky Stvořiteli; a aby toužil být takový, jakým ho chce mít Pán, ať zdravý nebo nemocný, neboť všechny, které Bůh předurčil pro věčný život, vychovává bičem a bodcem nemoci a duchem zkroušenosti, jak Pán praví: Já kárám a trestám ty, které miluji.“⁴⁵

Sloužit nemocným může být někdy těžké a vysilující, ale přijmout službu, kterou můžeme vnímat jako ponižující, je daleko těžší. Pomoc našich bližních také nemusí být vždy ochotná a podle našich představ. A nejhorší je, když potřebná služba úplně chybí. Jak je vidět, stále budeme mít příležitost, abychom vnímali práci jako dar a milost Boží.

⁴²FRANTIŠEK Z ASSISI, *Řehole (6, 9)*, in *SP* (srov. in *FP I.* 92).

⁴³H. J. M. NOUWEN, *Život milovaných dětí*, Praha 1994, s. 49.

⁴⁴FRANTIŠEK Z ASSISI, *Nepotvrzená řehole (10, 1-2)*, in *SP* (srov. in *FP I.* 34).

⁴⁵FRANTIŠEK Z ASSISI, *Nepotvrzená řehole (10, 3)*, in *SP* (srov. in *FP I.* 35).

4. APOŠTOLSKÉ POSLÁNÍ

Sv. František velmi brzo pochopil, že k základům jeho povolání patří apoštolát. Chce následovat „šlépěje našeho Pána Ježíše Krista“, a to je jeden z důvodů, proč se také on stává jedním z jeho apoštolů. Opustit svět a následovat Krista chudého a pokorného.

Společenství Ježíše s jeho apoštoly je pravým vzorem františkánské fraternity. Proto bratři, kteří opustili všechno, nyní následují Krista, žijí s ním ve společenství putující fraternity a přijímají od svého Pána poslání kázat Boží Království.

Apoštolát ve vlastním významu, tak jak ho chápe sv. František, není jen nějaká náboženská aktivita ve prospěch šíření víry, ale způsob života apoštolů následujících Krista kamkoli jde. To znamená pro Krista opustit všechno, žít s ním ve společenství ostatních povolanych a společně přijmout poslání hlásat evangelium nejprve svým životem, a je-li to vhodné, tak i slovem.

Toto pojetí apoštolátu bylo velmi blízké i chápání Svatého otce Jana Pavla II., když mluvil o nové evangelizaci. Již apoštolská exhorta „Evangelii nuntiandi“ papeže Pavla VI. říká, že „Církev začíná plnit toto poslání tím, že nejprve evangelizuje sebe samu. Obec věřících má být též obec žité naděje, na které se všichni živě podílejí, a obec bratrské lásky.“⁴⁶

4.1. Přeměna z poustevníka na kazatele

Tomáš Celano ve své První legendě píše, že František objevil význam apoštolského poslání během četby evangelia v kostelíku Panny Marie Andělské. Poté, co si nechal zmíněné evangelium znovu vysvětlit přítomným knězem, cítil jistotu, že toto je způsob života, který hledal.

„Jednoho dne se v tomto kostelíku četlo evangelium o rozesílání apoštolů a svatý Boží byl přítomen. Ihned po mši svaté prosil naléhavě kněze, aby mu toto evangelium vyložil. Když svatý František slyšel, že Kristovi učedníci neměli mít ani zlato, ani stříbro, ani jiné peníze, že si na cestu neměli brát ani opasek, ani brašnu, ani chléb, že si neměli s sebou brát ani hůl, ani obuv, ani dva pláště, ale že jejich úkolem bylo hlásat Boží království a pokání, zaradoval se v Duchu Božím a řekl: »To je to, co chci, co hledám a co chci z celého srdce dělat.«“⁴⁷

⁴⁶ PAVEL VI., *Evangelii nuntiandi*, apoštolská exhorta z 8.12.1975, č.15.

⁴⁷ TOMÁŠ Z CELANA, *První životopis sv. Františka z Assisi*, in *FP I.* 356.

Velmi podobně nám líčí tuto událost Legenda tří druhů.⁴⁸ Jak Celano, tak Legenda tří druhů se zmiňují o tom, že do této chvíle nosil František poustevnícky šat. Opravoval kostely, žil chudě a věnoval se modlitbě.

Původně nechtěl být ani kazatelem ani zakladatelem nového společenství. Chtěl žít podle příkazu, který mu dal Kristus, když ho oslovil z kříže v kostele sv. Damiána. „Františku, jdi a obnov můj dům, který, jak vidíš, se rozpadá.“⁴⁹ Výzvu pochopil doslovně, protože zpočátku by ho ani ve snu nenapadlo, že má od Krista poslání obnovit církve v její prvotní lásce.

Je pozoruhodné, že František došel k poznání hlásat Boží království při četbě evangelia ve mši svaté. I to, že si nechal text znovu vysvětlit knězem, je velmi důležité. Tehdy bylo mnoho různých lidových kazatelů, kteří se stavěli proti církvi. Naproti tomu František hned od počátku vnímá, že chce být spojen s církví. Celano ve své První legendě obrazně popisuje, jak se rodil vztah sv. Františka k církvi, když s láskou začal opravovat kostel sv. Damiána:

„První dílo, jehož se blažený František ujal, když se vymanil z rukou svého tělesného otce, byla stavba Božího domu. Nebudoval nový, nýbrž opravil polorozpadlý, starý, úctyhodně starý kostelík vylepšil. Nezrušil staré základy – budoval na nich – a tím, i když nevědomky, zachovával Boží slovo, protože »nikdo nemůže položit jiný základ než ten, který už je položen, totiž Ježíš Kristus.«⁵⁰

4.2. Pokoj a dobro

Kázání sv. Františka a jeho prvních bratří mělo velmi jednoduchou formu. Přesněji se jednalo o prostou výzvu k pokání na odpuštění hříchů. Rozhodně to nebyly věroučné promluvy. Bratři přicházeli pokorně a s láskou nabízeli návrat k evangeliu.

„Pak je rozdělil do čtyř skupin po dvou a řekl jim: »Jděte, milovaní, po dvou do různých zemí světa a zvěstujte lidem poselství míru a pokání na odpuštění hříchů! Buďte trpěliví v pronásledování a důvěřujte, že Pán svá příslibení a úradky splní! Těm, kteří se vás budou tázat, pokorně odpovídejte, těm, kteří vás budou pronásledovat, žehnejte, poděkujte těm, kdo vám budou činit bezpráví a budou vás pomlouvati, protože máme připravené věčné království.«⁵¹

⁴⁸ Srov. *Assiská legenda tří druhů*, in *FP I.* 1427.

⁴⁹ TOMÁŠ Z CELANA, *Druhý životopis sv. Františka z Assisi*, in *FP I.* 539.

⁵⁰ TOMÁŠ Z CELANA, *První životopis sv. Františka z Assisi*, in *FP I.* 350.

⁵¹ TOMÁŠ Z CELANA, *První životopis sv. Františka z Assisi*, in *FP I.* 366.

Hlásat „mír a pokání“ znamená skutečně ohlašovat spásu pro všechny, kdo jsou ochotni se obrátit. Vždyť pravý mír srdce pramení z omilostněné duše a dochází se k němu jen skrze osobní konverzi. O tom, co je to opravdový pokoj srdce, získal František zkušenost již v počátcích svého vlastního obrácení. Jak velkou váhu kladl na pozdravení pokoje, je zřejmé i z toho, že se o tom zmiňuje i ve svém testamentu.⁵²

„Při každém kázání, dříve než shromážděným předložil Boží slovo, vyprošoval všem pokoj slovy: »Pán vám uděl svůj pokoj!« Tento pokoj hlásal stále s velikou láskou a horlivostí mužům i ženám, všem lidem, které na svých cestách potkával. A tak mnozí, kteří dříve nenáviděli pokoj i spásu, objali z milosti Boží celým srdcem pokoj, stali se sami lidmi pokoje a byli horlivější o svou věčnou spásu.“⁵³

Lidé touží po radosti a pokoji srdce. Ve Františkově době byla navíc mnohá města mezi sebou ve válce a touha po míru byla zvláště mezi prostými lidmi velmi silná. Tak tomu bylo i mezi Assisí a Peruggií.

František chtěl lidem připomínat, že pravý pokoj je vždy Božím darem. Smíření mezi lidmi není možné bez smíření s Bohem. Ten, kdo se obrátí, dostává odpuštění hříchů a milost Boží, což se projeví v srdci člověka jako vnitřní mír a radost; to pak může přinášet do vztahů s ostatními lidmi.

Je také třeba si uvědomit, že kazatelé té doby měli ve zvyku děsit posluchače apokalyptickými výjevy. Františkův způsob byl daleko více postaven na tom, aby lidem ukázal krásu dobra a velikou sílu, kterou člověk může čerpat z Božího milosrdenství.

Františkánská spiritualita klade důraz na to, abychom v boji proti hříchům a špatným sklonům vědomě pěstovali opačnou ctnost. Je to účinnější než pouhé potlačování zla v nás. Člověk tak cítí, že v sobě cosi nového rozvíjí.

4.3. Vše konat z lásky ke Kristu

„Říkával, že není nic vznešenějšího nad spásu duší a prokazoval to tím, že Boží Syn se za spásu duší dal přibít na kříž. Proto se tak usilovně modlíval, tak neúnavně kázal, tak silně se snažil dávat dobrý příklad. Měl za to, že je Kristovým přítelem, jen když miluje duše, které také Kristus miloval.“⁵⁴

⁵² Srov. FRANTIŠEK Z ASSISI, *Závěť svatého Františka (23)*, in *SP* (srov. in *FP I.* 121).

⁵³ TOMÁŠ Z CELANA, *První životopis sv. Františka z Assisi*, in *FP I.* 359.

⁵⁴ TOMÁŠ Z CELANA, *Druhý životopis sv. Františka z Assisi*, in *FP I.* 758.

Kristova láska k lidem a k celému světu byla pro Františka nejdůležitější motivací při všech jeho činech. Velmi snadno můžeme upadnout do pokušení, že evangelizační činnost vnímáme především jako seberealizaci.

Nevadí, když máme přirozenou radost z dobrého díla, ale pokušení, abychom se stali známými, obdivovanými, je silné. Navíc je tu pokušení ovládat druhé. Jakákoli evangelizační činnost musí být služba, skrze kterou odpovídáme na Ježíšovo povolání.

Z toho plyne, že musí být jasné znamení toho, že apoštolát nevykonáváme svévolně. František proto staví kazatelskou činnost bratří pod poslušnost církvi a řádovým představeným. A právě tímto postojem dobyl svět, protože bratři se tak výrazně odlišili od značného množství heretických kazatelů své doby.

„Žádný bratr ať nekáže v rozporu se způsobem a ustanovením svaté církve a aniž mu to bude dovoleno jeho ministrem. Ministr ať si dá pozor, aby někomu nedal dovolení bez rozlišování. Ale všichni bratři ať kážou svými skutky. Žádný ministr ani kazatel ať si nepřisvojuje službu bratřím nebo službu kazatelskou, ale v kteroukoliv hodinu mu to bude uloženo, ať bez jakéhokoliv odporu opustí svou službu.“⁵⁵

Ke službě hlásání Božího království je třeba dovolení ministra řádu, naproti tomu od služby kázat vlastními skutky není nikdo dispensován. Někdy zcela nepatrná událost, setkání nebo úsměv mohou změnit lidský život od základů. Tyto úžasné „drobnosti“ jsou dílem Boží Prozřetelnosti, kterými k sobě přitahuje lidské srdce. Svou prostou přítomností a dobrými skutky, které pramení z čistého srdce, dáváme Bohu k dispozici naši každodennost. Skrze ní se Bůh může projevit ve své moci a síle.

4.4. Apoštolát a studium

Je známé, že sv. František byl zpočátku proti tomu, aby bratři studovali. Chtěl, aby byli prostí a pokorní. Zároveň vyžadoval, aby bratři nekázali proti *způsobu a ustanovení církve*. To předpokládá, že bratři budou tato ustanovení znát.

Na počátku bratři ve svých kázáních jen prostým způsobem vybízeli k pokání, a tak nehrozilo vážné pochybení v pravověrnosti jejich slov. Obliba bratří stále rostla, lidé jim důvěřovali, vyžadovali od nich různé duchovní služby. A tak se prosté kázání bratří mění v teologické promluvy. Tato změna byla jistě podnícena i četnými setkáními s heretiky, kdy bylo třeba vysvětlit, v čem spočívá pravá katolická víra. Je tedy logické, že studium teologie

⁵⁵ FRANTIŠEK Z ASSISI, *Nepotvrzená řehole (17, 1-4)*, in *SP* (srov. in *FP I.* 46).

se objevuje ve františkánství především jako důsledek kazatelské služby a potřeba další pastorační činnosti.

„Apoštol praví: Litera zabíjí, ale duch oživuje. Ti jsou zabiti literou, kdo touží pouze znát slova, aby byli mezi ostatními považováni za moudřejší a mohli získat velké bohatství, které by dali svým příbuzným a přátelům. Také ti řeholníci jsou zabiti literou, kteří nechtějí následovat ducha svatých písem, ale spíše touží znát pouze slova a druhým je vysvětlovat. Avšak oživení duchem Božích písem jsou ti, kteří každé písmeno, které znají a touží znát, nepřipisují svému tělu, ale slovem i příkladem je vracejí nejvyššímu Pánu a Bohu, jemuž náleží každé dobro.“⁵⁶

Vzdělání chápe František jako velkou odpovědnost. A také vidí jasné nebezpečí, aby znalosti nevedly bratry k pýše a nestaly se nástrojem vlády nad druhými. Pokora a čistota srdce vede člověka, aby nic nepřipisoval sám sobě, ale slovem a příkladem vracel získané dobro Bohu. Vždyť nadání a schopnosti, které máme, nejsou naše osobní zásluha, ale dar Stvořitele. Podobně se o tom zmiňuje František i v Nepotvrzené řeholi: „A všechna dobra připisujme nejvyššímu a svrchovanému Pánu Bohu, uznávejme, že všechna dobra náleží jemu, a za všechno vzdáváme díky tomu, od něhož všechna dobra pocházejí.“⁵⁷

Obavu z pýchy, ke které může vést uspokojení nad dosaženým vzděláním, vyjadřuje František i v Napomenutí 5.: „Neboť i kdybys byl tak důvtipný a moudrý, že bys ovládal *všechno vědění* a uměl bys vykládat *všechny možné jazyky* a důvtipně bys prozkoumával věci nebeské, tím vším se nemůžeš chlubit; vždyť jediný zlý duch věděl o věcech nebeských a stejně tak ví o věcech pozemských více, než všichni lidé, i kdyby snad byl někdo, kdo by dostal od Pána zvláštní poznání nejvyšší moudrosti. A podobně kdybys byl krásnější a bohatší než všichni ostatní a dělal bys *zázraky*, takže bys i zlé duchy zaháněl, to všechno se může obrátit proti tobě a nic z toho ti nenáleží, ničím z toho se nemůžeš chlubit; ale tímto se můžeme chlubit, totiž svými *slabostmi* a tím, že každý den neseme svatý kříž našeho Pána Ježíše Krista.“⁵⁸

Víme, že když sv. František poznal sv. Antonína, pochopil, že studium jako takové nemusí být na překážku františkánské prostotě. Antonínova pokora a čistota srdce na něj velmi zapůsobila. Máme krátký list, který František Antonínovi napsal: „Bratru Antonínovi, mému biskupovi, bratr František posílá pozdravení. Souhlasím s tím, abys přednášel bratřím posvátnou teologii, ale tak, abys při tomto úsilí nezhášel ducha modlitby a zbožnosti, jak je to obsaženo v Řeholi.“⁵⁹

⁵⁶ FRANTIŠEK Z ASSISI, *Napomenutí (7, 1-4)*, in *SP* (srov. in *FP I*. 156).

⁵⁷ FRANTIŠEK Z ASSISI, *Nepotvrzená řehole (17, 17)*, in *SP* (srov. in *FP I*. 49).

⁵⁸ FRANTIŠEK Z ASSISI, *Napomenutí (5, 5-8)*, in *SP*, (srov. in *FP I* 154)

⁵⁹ FRANTIŠEK Z ASSISI, *List sv. Antonínovi (1-2)*, in *SP* (srov. in *FP I*. 251-252).

K tomu jistě významově patří citace z Františkova Napomenutí 12.: „Zda služebník Boží sdílí Ducha Páně, lze poznat takto: když Pán koná skrze něho něco dobrého, jestli se tím jeho tělo nechlubí, neboť to je vždy proti všemu dobrému, ale zdali ztrácí ve svých vlastních očích cenu a pokládá-li sám sebe za menšího, než jsou všichni ostatní lidé.“⁶⁰

Zde bych chtěla připomenout, že se občas můžeme setkat s tím, že členové a členky františkánských společenství odmítají vzdělání. Tvrdí, že tak jednají v duchu chudoby a minority. Je třeba se vážně zpytovat, zda zástěrkou „rádo by chudoby a minority“ nezakrýváme jen vlastní lenost a pohodlnost.

Ke každé práci potřebujeme odbornou přípravu. Je to požadavek odpovědného přístupu k daným úkolům. Důležité je, abychom své vzdělání a znalosti nabízeli ke službě a ne k nadvládě. Františkovi nešlo přeci o to, aby bratři nic nevěděli, ale o to, aby byli pokorní.

4.5. Čiňte pokání

Nesmíme zapomínat, že výzva k pokání nikdy nepřestala být centrálním úkolem františkánského apoštolátu. František svým příkladem vedl všechny k obrácení. Lépe řečeno: Františkův příklad je svědectvím konvertity, který ukazuje celým svým životem na cestu spásy. Nic není důležitějšího než spása duše. Kdo pomůže bratrovi či sestře na cestě obrácení, prokáže mu tak veliké dobrodiní.

Jádrem Františkova kázání bývala jednoduchá a přímočará výzva k pokání. Podobně si přál, aby bratři při svém pastoračním působení hlásali pokání, aby lidé došli spásy. „A v každém kázání, které konáte, připomínejte lidem pokání a to, že nikdo nemůže být spasen než ten, kdo přijímá nejsvětější tělo a krev Páně.“⁶¹

V Druhé legendě Celanově se nachází krásný příběh. V Sieně Františka navštívil jistý dominikán. Celano poznamenává, že to byl *muž ducha a doktor posvátné teologie*. Právě tento teolog přichází s dotazem, jak by František vyložil text z proroka Ezechiela:

„Lidský synu, ustanovuji tě strážcem izraelského domu. Uslyšíš-li z mých úst slovo, vyřídíš jim mé varování. Řeknu-li o svévolníkovi: »Zemřeš«, a ty bys nepromluvil a svévolníka nevaroval před jeho svévolnou cestou, abys ho přivedl k životu, ten svévolník zemře za svou nepravost, ale za jeho krev budu volat k odpovědnosti tebe. Jestliže budeš svévolníka varovat, ale on se od své svévole a své svévolné cesty neodvrátí, zemře pro svou nepravost, ale ty jsi svou duši vysvobodil. Když se odvrátí spravedlivý od své spravedlnosti a bude se dopouštět

⁶⁰ FRANTIŠEK Z ASSISI, *Napomenutí (12, 1-3)*, in *SP* (srov. in *FP I.* 161).

⁶¹ FRANTIŠEK Z ASSISI, *První list kustodům (6)*, in *SP* (srov. in *FP I.* 243).

bezprávi, položím mu do cesty nástrahu a zemře. Jestliže jsi ho v jeho hříchu nevaroval, zemře a nebude pamatováno na jeho spravedlnost, kterou konal, ale za jeho krev budu volat k odpovědnosti tebe. Jestliže bys však spravedlivého varoval, aby nehřešil, a on přestane hřešit, bude žít, protože se dal varovat, a ty jsi svou duši vysvobodil." (Ezech 3,16-21)

Dovolila jsem si opsat celý citát z Písma. Text je jasný a velmi zavazující. Naproti tomu je jasné, jak je obtížné zpříma vytýkat lidem jejich hříšnost. Františkův výklad prorokových slov je prostý a zároveň velmi hluboký:

„Milý Otče, sám znám mnoho lidí, o nichž vím, že žijí v těžkých hříších, a přece jim vždy nepřipomínám jejich bezbožnost. Myslíš, že by Bůh jejich duše skutečně žádal z mé ruky? «Blažený František řekl: »Víš, že jsem neučený a že bych se měl spíš dát poučit od tebe, než abych ti vykládal význam toho slova.« Pokorný magister však na to odvětil: »Bratře, slyšel jsem už od některých učených výklad těch slov, ale rád bych věděl, co o nich soudíš ty.« Blažený František mu pak řekl: »Kdybychom toto slovo chtěli vzít obecně, pak bych je chápal takto: Boží služebník má být svým svatým životem plamenem, aby světlem dobrého příkladu a jasnou mluvou svého života zraňoval všechny bezbožné ve svědomí. Tak, myslím, mohly by lesk jeho života a libá vůně jeho svaté pověsti odhalit všem jejich hříšnost.«⁶²

Z uvedeného textu jasně vyplývá, jakým způsobem František řešil mnoho podobných situací ve svém životě.

⁶² TOMÁŠ Z CELANA, *Druhý životopis sv. Františka z Assisi*, in *FP I*. 690.

5. FRANTIŠKÁNSKÁ AUTORITA

Na toto téma můžeme nahlížet ze dvou úhlů: jednak z pozice bratra nadřízeného, nebo bratra či sestry podřízené. František však zdůrazňuje, že všichni máme být *menší*, tedy podřízení všem ostatním lidem v duchu evangelia. Pouze takto jsme schopni vyjádřit naši pokoru a poslušnost vůči Bohu. Opět jde o následování Ježíše chudého a pokorného.

5.1. Menší bratři

„Především však zde chceme mluvit o řádu, jehož je František Otcem a udržovatelem v lásce i odvaze vyznavače. Vždyť to byl on, kdo položil základy k řádu Menších bratří a kdo řádu toto jméno dal. Když totiž v řeholi napsal: »A mají být menší«, když větu vysvětloval, řekl: »Chci, aby se toto bratrstvo nazývalo řád Menších bratří.« A jako opravdoví Menší bratři, kteří jsou všem podřízeni, hledali pro sebe vždy nízkou práci a málo hodnocenou službu, kde se jim dalo lehce křivdit. Tak chtěli stavět základy na pevné půdě pravé pokory, aby v nich s požehnáním nebes vyrostla duchovní stavba ctností.“⁶³

František nezaložil řeholní komunitu podobnou ostatním známým v té době, ale založil putující fraternitu, v níž jsou si všichni členové mezi sebou rovni. Všichni musí žít především v poslušnosti evangeliu, a to jak bratři představení, tak bratři podřízení. Ve srovnání s tradičními mnišskými řády františkánská fraternita postrádala *stabilitas loci*, tedy trvalý závazek k životu v jednom konkrétním klášteře. Navíc zde nebyla ani tradiční opatská hierarchie, tedy mimořádné postavení opata, který měl ve svém společenství i mimo něj četné významné pravomoci. František sice trval na poslušnosti vůči představeným, ale tento představený musí žít jako služebník svých bratří.⁶⁴ Právě ve chvíli, kdy se jeden z bratří stane představeným druhých, je on sám povolán více než kdy předtím k tomu, aby byl příkladem evangelního života v minoritě. Proto se již nenazývá představený (*superior*), ale služebník (*ministr*).

„A nikdo ať se nenazývá „převor“⁶⁵, ale všeobecně ať se všichni nazývají menšími bratry. A jeden druhému ať umývá nohy.“⁶⁶

⁶³ TOMÁŠ Z CELANA, *První životopis sv. Františka z Assisi*, in *FP I.* 386.

⁶⁴ Srov. R. MANSELLI, *San Francesco d'Assisi*, Roma 1982, s. 211.

⁶⁵ Latinské *prior* znamená *přednější*. V době sv. Františka se slovem „převor“ označoval představený malého klášteřa, který neměl své opatství.

⁶⁶ FRANTIŠEK Z ASSISI, *Nepotvrzená řehole (6, 3-4)*, in *SP* (srov. in *FP I.* 23).

Ve výrazu „menší bratři“ jsou důležitá obě dvě slova. Slovo „bratři“ určuje, že všichni jsme stvořeni jedním Bohem Otce a tedy jsme Božími dětmi a mezi sebou jsme bratry a sestrami. Jako takoví se pak máme vzájemně přijímat. Proto, kdo žije opravdu podle evangelia, musí všechno opustit, bojovat proti vlastnímu egoismu a přijmout bratry jako dar Boží.

Z tohoto vnitřního postoje pak vyplývá rovnost mezi bratry, protože nikdo se nesnaží být větší než ostatní. Fraternita je pak utvářena pokornými a chudými bratry v duchu evangelia, protože tato chudoba a pokora nám pomáhá k tomu, abychom se otevřeli evangelní lásce. Tedy minorita určuje způsob, jakým vzniká fraternita.

5.2. Představenství - služba fraternitě

Mimořádná duchovní zkušenost, kterou učinil František se svými prvními bratry, vyrůstala z radikality jejich života podle evangelia. Opustili všechno, aby mohli celým srdcem následovat Pána po způsobu sv. Františka. Neměli nic, jen jeden druhého a vzájemně se snažili vyjít si vstříc osobním pochopením a pomocí.

Bratři neposlušali Františka proto, že by tak plnili nějakou povinnost, ale protože toužili, aby je František vedl za Kristem. Na druhou stranu jim František nechtěl nijak vládnout, avšak pocíťoval odpovědnost, aby odpověděl na očekávání bratří. Přijímá službu vedení svých bratří především tak, že chce být příkladem pro ostatní bratry, tedy být skutečným duchovním vůdcem fraternity.

„Ať ministři a služebníci pamatují na to, co říká Pán: Nepřišel jsem, abych si nechal sloužit, ale abych sloužil, protože jim byla svěřena péče o duše bratří, z nichž budou muset vydat počet v den soudu před Pánem Ježíšem Kristem, pokud by byl někdo ztracen z jejich viny a pro jejich špatný příklad.“⁶⁷

František v podstatě chápe bratrské vztahy jako vzájemnou službu a poslušnost jednoho vůči druhému. V každodenním životě se to pak projevuje jako úcta ke všem spolubratřím, dále tolerance, schopnost naslouchat a bez předsudků posuzovat názory druhých. Ve Františkově době byl podobný postoj něčím naprosto výjimečným.

„Také žádný bratr ať nedělá či neříká druhému bratrovi něco zlého; ale spíše v duchu lásky ať si dobrovolně slouží a navzájem se poslouchají. A to je pravá a svatá poslušnost našeho Pána Ježíše Krista.“⁶⁸

⁶⁷ FRANTIŠEK Z ASSISI, *Nepotvrzená řehole (4, 6)*, in *SP* (srov. in *FP I.* 14).

⁶⁸ FRANTIŠEK Z ASSISI, *Nepotvrzená řehole (5, 13-15)*, in *SP* (srov. in *FP I.* 20).

Všechny tyto pohledy na službu představeného napovídají, že představený se nemá cítit jako někdo nenahraditelný, kdo ve společenství všechno řídí a vede, ale má být tím, kdo hledá celým svým srdcem Boží vůli. Jeho úkolem je hlavně duchovní vedení fraternity.

Představený si musí být vědom, že má žít v poslušnosti vůči evangeliu, řeholi a také církvi. Tuto poslušnost má společnou s ostatními bratry. Je tedy tím, kdo na jedné straně vede bratry, avšak zároveň jim slouží v duchu evangelia, které následují v poslušnosti.

„Nepřišel jsem, abych si nechal sloužit, ale abych sloužil, praví Pán. Ti, kdo jsou ustanoveni nad ostatními, ať se tím představenstvím chlubí tak, jako kdyby byli určeni ke službě umývání nohou bratřím. A o co více se znepokojují, když jim bylo odňato představenství, než kdyby jim byla odňata služba umývání nohou, tím více si střídají do měšce k záhubě své duše.“⁶⁹

Odmítnutí vlastního egoismu je prvním předpokladem, aby se člověk mohl stát menším bratrem: ať už podřízeným, či bratrem ve službě představeného. Pravá autorita přísluší pouze Bohu. Proto představený skrze vykonávání svého poslání činí ostatním bratřím Boží autoritu viditelnou. Stává se tak jakýmsi mostem mezi Bohem a podřízenými bratry. Představený však nesmí zneužívat poslušnosti svých bratří ve svůj osobní prospěch. Jinými slovy: Představený si musí být vědom vlastní minority před Bohem a jeho vůlí, které slouží především.

5.3. Nejprve hledejte Boží království ...

František zdůrazňuje, že všichni bratři jsou ve službě Boží vůli. Tedy musí ji hledat a uskutečňovat, i kdyby to znamenalo neuposlechnout příkazu představeného.

„Bratři pak, kteří jsou podřízení, ať pamatují na to, že se kvůli Bohu vzdali vlastní vůle. Proto jim přísně přikazují, aby poslouchali své ministry ve všem, co slíbili Pánu zachovávat a co není v rozporu se svědomím a naší řeholí.“⁷⁰

Do těchto tak závažných slov František vložil základ pro neustálou reformu řádu. Ukazuje se zde Františka velká úcta před svědomím druhých. Navíc z toho plyne, že prostý bratr může žít věrněji podle řehole než některý představený. Tento příkaz řehole však může být zdrojem velkých napětí a nedorozumění. Každopádně není možno vytrhovat tento citát z kontextu ostatních pohledů sv. Františka na poslušnost. Hledejme tedy další texty:

⁶⁹ FRANTIŠEK Z ASSISI, *Napomenutí (4, 1-3)*, in *SP* (srov. in *FP I.* 152).

⁷⁰ FRANTIŠEK Z ASSISI, *Řehole (10, 2-3)*, in *SP* (srov. in *FP I.* 101).

„Pokud by však představený nařizoval něco, co by bylo proti jeho svědomí, i kdyby ho neposlechl, přece ať ho neopouští. A jestliže by od některých byl za to pronásledován, ať je ještě více miluje kvůli Bohu. Neboť kdo spíše vydrží pronásledování, než aby se chtěl od bratří oddělit, zůstává skutečně v dokonalé poslušnosti, neboť dává svůj život za své bratry.“⁷¹

Žádný představený nemůže nařídít bratřím něco, co by bylo proti jejich svědomí. Pokud tak učiní, bratři nemohou poslechnout, i kdyby proto měli být později od dotyčného pronásledování. Zde je možno vnímat Františkův smysl pro realitu. I když přestavení mají být služebníky bratří, přesto neuposlechnutí svého příkazu mohou trestat. A to tím víc, pokud je jejich příkaz špatný. František není naivní. Je však jisté, že pokud je podřízený bratr veden čistými pohnutkami k tomu, aby neposlechl příkaz představeného, pak je připraven i trpět v duchu oběti a ze srdce odpustit. Někdy je podstatně snadnější jednat tak, abychom se zalíbili nadřízeným, než hájit pravdu. Jednou ze známek poctivosti rozhodnutí podřízeného bratra neuposlechnout daný příkaz je to, že poslechnout by bylo snazší, než neuposlechnout. Navíc neuposlechnutí mu nepřinese žádný osobní prospěch, ale spíš těžkosti.

Zde však musím podotknout, že příkazy proti svědomí se nedávají promyšleně a připraveně. Bývají to nejčastěji rozhodnutí představených, kteří nejsou dostatečně informováni o celé problematice, ale jednájí v dobré vůli. Horší je, pokud představení podlehnou pokušení vlastní důležitosti. Nařízení tohoto druhu bývají spíše značně krátkozraká a jejich uposlechnutí nebývá ani tak proti svědomí, jako spíš proti zdravému rozumu. Vyplnění takových nařízení je pak pro daného představeného větší pohromou než neuposlechnutí.

Někdy může být velmi těžké rozpoznat, zda se jedná o situaci, kdy se máme odvolat na vlastní svědomí, nebo se nám jistý příkaz pouze nelíbí z osobních důvodů. Jistě by bylo zcela proti Františkovu záměru, abychom se každou chvílí odvolávali na své svědomí. Takové situace se dějí jen zřídka a většinou uprostřed složitých životních situací. Častěji však můžeme pocítit poslušnosti jako kříž, když od nás představený vyžaduje obětovat vlastní, třeba i dobré představy, protože on rozhodl jinak.

„A kdyby podřízený viděl, že něco je pro jeho duši lepší a užitečnější než to, co mu nařizuje představený, ať to své dobrovolně obětuje Bohu; a místo toho, ať se snaží splnit to, co chtěl představený. Neboť toto je poslušnost z lásky, protože vyhovuje Bohu i bližnímu.“⁷²

František nám svým Napomenutím č. 3 představuje pravou poslušnost jakoby v napětí mezi dvěma póly. Mluví jak o odmítnutí poslušnosti z důvodů svědomí (viz výše), tak i o obětování vlastních názorů, byť by byly lepší než rozhodnutí představeného. Tento zdánlivý

⁷¹ FRANTIŠEK Z ASSISI, *Napomenutí* (3, 7-9), in *SP* (srov. in *FP I.* 150).

⁷² FRANTIŠEK Z ASSISI, *Napomenutí* 3, 5-6), in *SP* (srov. in *FP I.* 149).

protiklad mizí, pokud do celé rovnice dosadíme za pomyslnou neznámou tu nejdůležitější hodnotu, která určuje kvalitu našeho jednání, a tou je čistota srdce.

5.4. Ježíš poslušný až k smrti na kříži

Každá mince má dvě strany. Pokud je poslušnost bratří ve fraternitě nadána díky předešlým citátům z Františkových spisů tak nesmírnou svobodou, je tu nebezpečí, že bude zneužita podřízenými bratry proti představeným. I zde jde většinou o neshody díky vzájemnému nedorozumění, ale pro představeného se pak stává jeho postavení skutečným křížem.

To, že se s podobnými věcmi setkával i sv. František, máme dosvědčeno např. v jeho *Listě ministrowi* menších bratří. Podle obsahu zmíněného listu František odpovídá na žádost jistého představeného, který už nemohl unést těžkosti své služby fraternitě, chtěl složit svůj úřad a odejít do poustevny. František ve své písemné odpovědi zcela jistě čerpá z vlastních zkušeností:

„Říkám ti, jak mohu, ohledně záležitosti tvé duše, že to, co ti brání milovat Pána Boha, a kdokoliv ti v tom bude překážet, ať už bratří nebo ostatní, i kdyby tě napadali, to všechno máš považovat za milost. A tak chťej a ne jinak. To považuj za pravou poslušnost vůči Pánu Bohu i mně, protože vím jistě, že toto je pravá poslušnost. A miluj ty, kdo ti tak činí. A nechtěj od nich nic jiného, než kolik ti Pán dá. A v tom je miluj; a nechtěj, aby kvůli tobě byli lepšími křesťany. A to ať je ti víc než poustevna.“⁷³

Pravá františkánská autorita je tedy dle Františka příležitostí k největšímu sebeobětování se za druhé. Jinými slovy, je to i příležitost, jak projevit největší lásku a milosrdenství. A můžeme dodat, že ve Františkově životě tomu tak skutečně bylo.

5.5. Být příkladem bratřím

František měl opravdu rád své bratry a na jeho řádu mu velmi záleželo. Jistě cítil velkou odpovědnost za svou duchovní rodinu, avšak nechtěl být zakladatelem, který je doživotním představeným. V roce 1220 na řádové kapitule dal příklad své vnitřní svobody a zřekl se úřadu generálního ministra řádu.

„Aby si zachoval ctnost svatě pokory, zřekl se František na kapitule několik let po svém obrácení přede všemi bratry úřadu představeného se slovy: »Od nynějška jsem pro vás mrtev.

⁷³ FRANTIŠEK Z ASSISI, *List ministrowi* (2-8), in *SP* (srov. in *FP I.* 234-235).

Vizte, zde je bratr Petr Catani, jehož my všichni, já i vy, chceme poslouchat.« A hned se před ním uklonil a slíbil mu poslušnost a úctu. Bratři se rozplakali a bolestí začali vzlykat, když se viděli bez Otce, sirotky. Blažený František povstal, sepal ruce k modlitbě, pozdvihl oči k nebi a řekl: »Tobě, Pane, odevzdávám rodinu, kterou jsi mi svěřil. Pro nemoc, o které víš, Pane, nemohu o ni dál pečovat, proto ji odporučím ministrům, kteří se v den soudu budou před tebou odpovídat, jestli jejich nedbalostí, špatným příkladem nebo tvrdým káráním některý bratr zahyne.« Od té doby zůstal podřízeným až do své smrti a jevil se pokornější než kdokoli jiný.⁷⁴

Zřeknutí se představenství ve svém řádu, i když částečně zapříčiněného jeho zdravotním stavem i jinými okolnostmi, vyplynulo především z jeho původní touhy po osobní podřízenosti. Při svém obrácení poznal chudobu a minoritu jako svou základní „metodu“ života podle evangelia. Toho, čeho se tak pracně vzdal na počátcích svého obrácení, jako by se k němu proti jeho vůli vrátilo druhou stranou zpět právě ve službě představeného. I když se snažil vykonávat tuto funkci pokorně, přesto cítil, že mít jakoukoli pravomoc nad druhými není jeho cesta. A pokud hovořil bratřím o ctnosti poslušnosti, chtěl dát sám příklad života podřízenosti.⁷⁵

Navíc František věděl, že největší poslušnost není nikdy založena na plnění povinností, ale tehdy, když lidé rozpoznají v představeném duchovní osobnost. Tak jako na počátku, kdy bratři ještě neměli žádnou řeholi a žili prostě podle příkladu sv. Františka, tak i nyní chce být pro bratry žijící řeholí. Krátce před svou smrtí napsal ve své závěti toto:

„Rozhodně chci poslouchat generálního ministra tohoto bratrského společenství a také kvardiána, kterého mi bude chtít dát. ²⁸ A tak chci být zajatcem v jeho rukách, abych nemohl chodit ani konat proti poslušnosti a jeho vůli, protože je mým pánem.⁷⁶

Pro skutečného následovníka sv. Františka by v podstatě nemělo být důležité, jestli je ve společenství podřízeným, či představeným, protože minorita se ho týká vždy a všude. To, co je podstatné, je následování Krista chudého, pokorného, poslušného, ukřižovaného. On, aby naplnil Otcovu vůli, zřekl se sám sebe, a tak nám získal spásu.

⁷⁴ TOMÁŠ Z CELANA, *Druhý životopis sv. Františka z Assisi*, in *FP I.* 727.

⁷⁵ Srov. R. MANSELLI, *San Francesco d'Assisi*, Roma 1982, s. 236.

⁷⁶ FRANTIŠEK Z ASSISI, *Závěť svatého Františka (27-28)*, in *SP* (srov. in *FP I.* 124).

6. LÁSKA SVATÉHO FRANTIŠKA

Láska je největší Boží milost, protože Bůh sám je Láska. Z tohoto důvodu musí být pravá láska darem Ducha svatého. On nám dává svou lásku velkoryse a nezaslouženě vždy, když mu otevřeme své srdce, tedy když svobodně přijmeme Boží volání ke spáse.

6.1. Láska je milost

Nadpřirozená láska je osobní vztah mezi Bohem a člověkem. Boží láska tíhne k sebedarování. Bůh, který je Láska, dává dokonale sám sebe ve vlastním vnitřním životě Nejsvětější Trojice a zcela svobodně nabízí účast na životě vzájemného darování sebe v lásce i svým tvorům.⁷⁷

Pravá odpověď člověka na Boží volání je obrácení v duchu evangelia. Obrátit se v tomto smyslu však znamená především pochopit, že Bůh je nejvyšší dobro a že nic na světě nemá větší hodnotu a že nikdo nás nemiluje víc než On.

Obrácení svatého Františka a jeho život v absolutní chudobě zůstává pro všechny časy svědectvím, že Boží láska je skutečně tím největším bohatstvím člověka. František tváří tvář Bohu touží jen po tom, aby ho miloval a sloužil mu. To je pro něj nejdůležitějším úkolem a posláním jeho života.

„Jenž jsi na nebesích: v andělech a svatých; osvěcuješ je k poznání, protože ty, Pane, jsi světlo; rozněcuješ je k lásce, protože ty, Pane, jsi láska; přebýváš v nich a naplňuješ je až k blaženosti, neboť ty, Pane, jsi svrchované a věčné dobro, z něhož všechno dobro vychází, bez něhož žádné dobro není.“⁷⁸

František bezvýhradně vydal sám sebe Bohu a zřekl se všeho světského, a tím nabývá podivuhodné svobody v lásce a pro lásku. A je to právě on, který navzdory tomu či právě proto, že zcela opustil svět, postupně dospívá k nadšenému úžasu nad mimořádnou krásou celého stvoření. Zakouší, že všichni jsme bratři a sestry, protože máme jediného Otce v nebesích, který je Stvořitelem světa a člověka. A ještě více: Bůh nás volá k životu ve společenství s ním a se vším stvořením, protože pokud jsme skutečně otevřeni vůči Bohu, otevíráme se i druhým. Je to právě Bůh sám, kdo nás učí a vede k tomu, abychom otvírali svá

⁷⁷ Srov. L. TEMPERINI, *Amore di Dio, amore del prossimo*, in *Dizionario francescano. Spiritualità*, Padova 1983, s. 57 – 58.

⁷⁸ FRANTIŠEK Z ASSISI, *Parafráze na Otčenáš (2)*, in *SP* (srov. in *FP I.* 267).

srdce a darovali sami sebe v lásce druhým. Tedy Duch svatý nám pomáhá k tomu, abychom milovali Boha a zároveň i všechny ostatní lidi. Čím více otevíráme brány svého bytí a srdce Bohu, tím více jsem schopni milovat i své bližní. Každý druh egoismu se Bohu protiví. Bůh nechce naši lásku jen pro sebe. Naopak, On chce, aby mohl skrze naše srdce milovat ostatní, tedy jednoho skrze druhého.

„Síla lásky z něho udělala bratra všech tvorů. Proto se nelze divit, že ho Kristova láska učinila ještě víc bratrem těch, do jejichž duše vtiskl Stvořitel svůj obraz. Říkával, že není nic vznešenějšího nad spásu duší, a prokazoval to tím, že Boží Syn se za spásu duší dal přibít na kříž. Proto se tak usilovně modlival, tak neúnavně kázal, tak silně se snažil dávat dobrý příklad. Měl za to, že je Kristovým přítelem, jen když miluje duše, které také Kristus miloval.“⁷⁹

Láska Boží je pro Františka nejvyšší hodnotou lidského života. Pokud o lásce hovoří, prostě a jednoduše popisuje každodenní zkušenost svého vlastního života. František totiž především skutečně miluje a podstatně méně o lásce mluví.

6.2. Láska je jen jedna

Když duchovní autoři píší o lásce, rozlišují toto téma na různé aspekty podle odlišných výchozích hledisek, ať již psychologických, filozofických či jiných. Hovoří-li se přímo o lásce sv. Františka, obvykle se popisuje jeho láska vůči Bohu, pak vůči lidem a nakonec vůči celému stvoření. Je také možné vykreslit mateřskou lásku sv. Františka, jeho lásku k chudým, nemocným a podobně. Avšak po pravdě řečeno, pro samotného Františka neexistují různé druhy a typy lásky. Pro něj existuje jen láska pravá, nebo falešná, hluboká, nebo egoistická, tedy taková, jaká odpovídá naší lidské i duchovní zralosti.

Popisuje-li František sám sebe například jako „matku“ bratří, chce tím především vyjádřit hloubku a něhu své lásky, tedy její vnitřní sílu a kvalitu. Tak je tomu např. v jeho listě bratru Lvovi: „Bratře Lve, tvůj bratr František ti posílá pozdrav a pokoj. Tak k tobě mluvím, můj synu, jako matka ...“⁸⁰ Podobně máme krásné vyjádření v Řeholi: „A kdekoliv pak bratři jsou nebo se potkají, ať se mezi sebou chovají jako členové rodiny. Jeden druhému ať dá klidně najevo, co potřebuje, neboť jestliže matka žíví a miluje svého tělesného syna, oč horlivěji má každý milovat a žít svého duchovního bratra?“⁸¹

⁷⁹ TOMÁŠ Z CELANA, *Druhý životopis sv. Františka z Assisi*, in *FP I.* 758.

⁸⁰ FRANTIŠEK Z ASSISI, *List bratru Lvovi (1-2)*, in *SP* (srov. in *FP I.* 250).

⁸¹ FRANTIŠEK Z ASSISI, *Řehole (6, 7-8)*, in *SP* (srov. in *FP I.* 91).

Láska je vztah mezi dvěma bytostmi, lépe řečeno osobami, ať už oboustranný, či jednostranný. Jistě je možný silný citový vztah mezi člověkem a zvířetem, avšak nejedná se o lásku v pravém slova smyslu. Láska není jen citové pouto na základě sympatií či vzájemně poskytovaných výhod. Láska může být například i věrnost vůči někomu, kdo mi ubližuje, a takový vztah vyžaduje schopnost odpouštět a svobodně se rozhodovat k lásce i za cenu bolesti, protože nikdy není zaručeno, že vztah bude stejnou měrou opětován.

Je-li láska vztah mezi dvěma osobami, pak je jako taková vždy jedinečná a neopakovatelná. Nikdo z nás totiž nemiluje naprosto stejným způsobem, protože ve schopnosti milovat se projevuje jedinečnost našeho já. Nikdo z nás není kopie někoho jiného. Ač jsme si někdy podobní, přece je každý z nás originálním stvořitelem Nejvyššího Boha Otce. V této odlišnosti a originalitě osob a jejich schopnosti vytvářet vztahy však zároveň platí, že vzájemný vztah mezi osobami můžeme nazvat láskou jen tehdy, když splňuje jistá kritéria kvality a hloubky.

Lásku můžeme připodobnit ke spektru barev světla. Toto spektrum má v sobě sice mnoho různých barev a odstínů, avšak pravé světlo, stejně jako láska, je stále jen jedno. Z tohoto hlediska můžeme mluvit o různých „druzích“ či „typech“ lásky, protože popisujeme lásku v jejích rozdílných vyjádřeních a projevech. Je totiž jisté, že plnost „světla“ lásky se nachází jen v Bohu. My jsme schopni přijmout a dát jen její dílčí paprsek, a to podle naší otevřenosti k účasti na životě Nejsvětější Trojice, ke kterému nás Bůh zve ve svém milosrdenství.

Těžkosti začínáme cítit tehdy, pokud „dělení“ na různé druhy lásky (která jsou stále spíše jakousi pomůckou k tomu, abychom se pokusili vyjádřit, co je láska, která je sama v sobě **velkým tajemstvím**) přenášíme do každodenního života. Nejvýrazněji se to projevuje v odlišování lásky duchovní vůči Bohu a lásky lidské vůči bližním. Velmi snadno se pak nacházíme ve zmatku, v němž se láska k Bohu může jevit neslučitelná s láskou k lidem, kteří nás pouze vyrušují z našeho duchovního života. A naopak: Modlitba se nám může jevit jako ztráta času ve srovnání s tolika potřebami lidí na celém světě.

6.3. Milovat celým srdcem

František skrze hluboké duchovní sjednocení s Ježíšem Kristem byl schopen zakusit tajemnou jednotu lásky, v níž z lásky k Bohu miluje člověka i celé stvoření. Celé stvoření pochází od Boha – Lásky, vše je v člověku posvěceno skrze vtělení Božího Syna a povoláno ke spáse v Duchu svatém. Nejedná se tedy o kvantitu, ale o tajemnou a až závrtně hlubokou kvalitu, tedy o schopnost milovat **celým srdcem**.

„Bud' vůle tvá jako v nebi, tak i na zemi: abychom tě milovali z celého srdce tak, že na tebe budeme vždy myslet; z celé duše tak, že budeme po tobě vždy toužit; z celé mysli tak, že všechny své úmysly budeme směřovat k tobě, že ve všem budeme hledat tvůj půvab; a ze všech svých sil tak, že dáme všechny své síly a schopnosti duše i těla do služby tvé lásky a na nic jiného je nebudeme vynakládat; a své bližní abychom milovali jako sami sebe tak, že všechny ze všech sil potáhneme ke tvé lásce, že z dobra druhých se budeme radovat tak jako ze svého a že ve věcech zlých s nimi budeme mít soucit a že nikomu nedáme příležitost k pohoršení.“⁸²

František není teolog, nehledá nějakou teorii, ale pokud mluví o lásce, pak jeho slova tryskají z pramene, kterým je jeho tajemné sjednocení s Bohem v lásce. Spíše se zdá, jako by nemohl nalézt vhodná slova k tomu, aby vyjádřil to, co cítí ve svém srdci. Je však evidentní, že co není schopen vyjádřit svými slovy, to se o to více projevilo v jeho postoji a jednání. „Když se hovořilo, nemohl slyšet slovo »láska Boží«, aniž by se takřka nedostal do vytržení. Když to slovo zaslechl, byl rázem celý vzrušený, dojatý a zanícený, jako by se úderem zvenčí rozechvěla vnitřní struna. Říkával, že slova takové ceny nabízet za almužnu je šlechetnou štědrostí a že ti, kdo si Boží lásky cení méně než peněz, jsou největšími pošetilci. Sám až do smrti dodržel pevné předsevzetí, které si učinil, když byl ještě ve světě, že neodmítne žádného chudého, který by ho o něco prosil »pro lásku Boží«.“⁸³

Vše bychom měli konat z lásky k Bohu. Láska je totiž nejvyšší milost a největší ctnost, protože láska je zároveň nejdůležitější charakteristikou Boha samého. „Říkával: »Lásku toho, který nás tak miloval, musíme pokud možno splácet stejnou láskou.«“⁸⁴ Jedná se tedy o lásku velmi silnou, o vášnivou zamilovanost, která strhává svou silou celé srdce. Zároveň je to však láska plně lidská, protože Syn Boží se vtělil, a tak nám dal možnost milovat Boha lidsky a přitom být milováni božsky. V tomto sjednocení mezi člověkem a Bohem tak dochází k vzájemnému obdarování mezi láskou lidskou a božskou.

„Snoubenci jsme tehdy, když v Duchu svatém je věrná duše spojena s Ježíšem Kristem. Bratry pak jsme, když konáme vůli jeho Otce, který je v nebesích; matkami jsme, když ho nosíme ve svém srdci a ve svém těle díky lásce a čistému a upřímnému svědomí, rodíme ho skrze svaté konání, které má druhým svítit jako vzor.“⁸⁵ Je podivuhodné, jak mistrně František dává do souladu náš každodenní život a vztah k Nejsvětější Trojici, která je zdrojem lásky. Nechává tu rozeznít všechny lidské vztahy, které jsme schopni dávat: Být snoubenci, bratry, matkami.

⁸² FRANTIŠEK Z ASSISI, *Parafráze na Otčenáš (5)*, in *SP* (srov. in *FP I.* 270).

⁸³ TOMÁŠ Z CELANA, *Druhý životopis sv. Františka z Assisi*, in *FP I.* 784.

⁸⁴ TOMÁŠ Z CELANA, *Druhý životopis sv. Františka z Assisi*, in *FP I.* 784.

⁸⁵ FRANTIŠEK Z ASSISI, *List věřícím (51-53)*, in *SP* (srov. in *FP I.* 200).

6.4. Láska k Bohu otevírá lidské srdce

František otevřel své srdce Bohu při svém obrácení, tedy odpověděl svou láskou na Kristovo láskyplné povolání. Avšak František je velikým světcem právě pro svou schopnost prakticky uskutečňovat vše, co poznává a cítí ve svém srdci. Jeho duchovní postoj se projevuje téměř ihned v konkrétním jednání, které v sobě nese sílu milosti, jež předtím František obdržel od Boha. Příkladem takového činu je celý příběh jeho obrácení.

„Pak se odebral svatý milovník pokořování k malomocným, žil s nimi a pro Boha jim co nejlépe sloužil; vymýval jim hnisavé rány a čistil jejich vředy, jak o tom píše i ve své závěti: »Když jsem byl ještě v hříších, zdálo se mi odporným malomocné i jen vidět. Sám Pán však mne mezi ně zavedl a já jsem se jich milosrdně ujal.«⁸⁶ Nakolik se prohlubuje spodobení mezi Ježíšem Kristem a Františkem, natolik se i otvírá Františkovo srdce ve své schopnosti široce pojmout do své lásky bratry, sestry a celý svět. Tato láska však není čímsi pouze spontánním, automatickým, co by nastalo bez jeho osobního úsilí. Františkova každodenní askeze je založena právě na touze mít čisté srdce, tedy srdce, které chce celou svou silou milovat Boha a jemu sloužit v plnění jeho vůle.

„»Blahoslavení čistého srdce, neboť oni budou vidět Boha« (Mt 5,8). Opravdu čistého srdce jsou ti, kteří pohrdají věcmi pozemskými, hledají věci nebeské a nikdy se nepřestávají čistým srdcem a čistou duší klanět Pánu, Bohu živému a pravému, a patřit na něho.«⁸⁷ O čistotě srdce budu mluvit v následující kapitole, protože se jedná o velmi důležité téma, u kterého je třeba podrobnějšího výkladu. Nyní se chci pozastavit nad jednou věcí, která je zmíněna v předešlém citátu: totiž o tom, co je to hledat nebeské věci. František se velmi prostě snaží milovat tak, jako miloval Ježíš. To znamená obětovat sám sebe z lásky. „Stálým rozjímáním si připomínal jeho slova a bystrými úvahami promýšlel jeho činy. Zvláště pokora jeho Vtělení a láska, kterou prokázal ve svém utrpení, zaměstnávaly světcova ducha tak, že jen nerad myslil na něco jiného.«⁸⁸

„Vůle jeho Otce byla taková, aby jeho požehnaný a slavný Syn, kterého nám dal a který se pro nás narodil, sám sebe skrze svou vlastní krev přinesl jako smírnou oběť na oltáři kříže; ne kvůli sobě, skrze něhož všechno povstalo, ale pro naše hříchy, a zanechal nám příklad, abychom šli v jeho šlépějích. A chce, abychom skrze něho byli všichni spaseni a abychom ho přijímali čistým srdcem a čistým tělem.«⁸⁹

⁸⁶ TOMÁŠ Z CELANA, *První životopis sv. Františka z Assisi*, in *FP I.* 348.

⁸⁷ FRANTIŠEK Z ASSISI, *Napomenutí (16, 1-2)*, in *SP* (srov. in *FP I.* 165).

⁸⁸ TOMÁŠ Z CELANA, *První životopis sv. Františka z Assisi*, in *FP I.* 467.

⁸⁹ FRANTIŠEK Z ASSISI, *List věřícím (11-14)*, in *SP* (srov. in *FP I.* 184).

Láska nás vede ke svobodě, protože láska bez svobody nemůže být nikdy pravá, a naopak svoboda bez lásky je obyčejným egoismem. František žil v mimořádné askezi, avšak vždy si byl vědom toho, že láska je větší hodnotou. Věděl, že je příkladem pro celou fraternitu, a cítil proto i velkou odpovědnost k tomu, aby vydal svědectví o své hierarchii hodnot. Pokud by některý křesťan nedokázal milovat, pak i přes své nejpřísnější posty a pokání by zůstal někým, kdo nikdy nepochopil evangelium Ježíše Krista.

V Druhé legendě Tomáše Celana se nachází krásný příběh, v němž se popisuje, jak František pomáhá hladovějícímu bratrovi. Prikazuje připravit jídlo a sám začíná jíst jako první, aby dotyčný bratr měl odvalu a nestyděl se něco sníst. „Když jsem nyní pojedl, nejmilejší bratři, udělal jsem to po pečlivém uvážení, ne z nezřízené žádosti; prikazovala mi to bratrská láska. Příkladem má být láska, ne pokrm, protože pokrm slouží žaludku, láska duchu.“⁹⁰

6.5. Askeze z lásky a pro lásku

Již v Nepotvrzené řeholi František zdůrazňoval, že ve fraternitě musí panovat opravdová láska, která se projevuje skutky a ne jen slovy. Je jisté, že první fraternita byla tvořena charismatickými bratry, kteří s nesmírnou velkorysostí, odvahou a nadšením následovali Krista po vzoru svatého Františka. Vzájemná snaha o co nejintenzivnější modlitbu, pokoru a chudobu byla provázána i úctou jednoho k druhému. Bratři však přibývalo stále víc. V prvním desetiletí vstupovalo každoročně do řádu průměrně 500 nových bratří. Jejich ideály již nebyly vždy naprosto shodné. František proto připomíná, že první adresát, který má plné právo na mou lásku, je můj nejbližší bratr či sestra. To je naše první povinnost, kterou máme jeden vůči druhému.

„Ať se navzájem milují, jak říká Pán: Toto je mé přikázání, abyste se milovali navzájem, jako jsem já miloval vás. Svou vzájemnou lásku, ať si prokazují skutky, jak říká apoštol: Nemilujme jen slovem a jazykem, ale činem, doopravdy.“⁹¹ Láska je sice větší hodnota než askeze, avšak nesmíme zapomínat, že křesťanská láska v duchu evangelia se stává do značné míry plnohodnotnou askezí. Pokud chceme milovat opravdově a hluboce, pak předpokladem takového vztahu je to, že musíme zapomínat sami na sebe a bojovat proti vlastnímu egoismu. Není větší askeze, než znovu a znovu odpouštět těm, kdo nám ubližují.

„Pán praví: Milujte své nepřátele čiňte dobře těm, kteří vás nenávidí a modlete se za ty, kdo vás pronásledují a pomlouvají. Ten totiž opravdu miluje svého nepřítele, kdo necítí bolest

⁹⁰ TOMÁŠ Z CELANA, *Druhá životopis sv. Františka z Assisi*, in *FP I.* 608.

⁹¹ FRANTIŠEK Z ASSISI, *Nepotvrzená řehole (11, 5-6)*, in *SP* (srov. in *FP I.* 37).

nad bezprávím, které mu nepřítel působí, ale z lásky k Bohu se trápí nad hříchem jeho duše. A ukazuje mu lásku svými skutky.“⁹² Je třeba si uvědomit, kdo je mým skutečným nepřítelem. Často považujeme za nepřítele někoho, kdo je třeba zcela jinak zaměřen než my, kdo nám může a třeba i chce nějak škodit. Pokud jsou naše vzájemná setkání výjimečná, není to skutečný nepřítel v plném slova smyslu.

Dám příklad: V době totality jsme považovali za nepřátele příslušníky STB, kteří tolika lidem ublížili. Byla to jistě pravda, ale na druhou stranu je třeba si uvědomit, že někteří z nich často plnili jen určité příkazy svých nadřízených a osobně necítili žádné nepřátelství k těm, které pronásledovali. Tím nechci nijak zlehčovat závažnost a zřůdnost celého pronásledování církve a všech čestných lidí v době komunismu, ale pokud se s nějakým nepřítelem setkám jen zřídka, vzájemná zloba obvykle nedosáhne takové intenzity. Ve válce, když jsou proti sobě vojáci v zákopech, nestřílí po sobě proto, že by se vzájemně nenáviděli, ale ze vzájemného strachu. Nestřelíš, budeš zastřelen. Opravdová nenávisť vznikne až po nějaké konkrétní zkušenosti.

Nyní si dovolím na doplnění mých tvrzení citaci z knihy Karla Čapka *Povídky z druhé kapsy*. Povídka *Smrt barona Gandary* je postavena právě na názoru, že největší nenávisť bývá mezi lidmi, kteří jsou si nejbližší. „Já mám na policejní direkci jednoho příbuzného, jmenuje se rada Pitr a je to strýc mé ženy. Tak ten pan Pitr říká, když je to loupež, tak to udělal nějaký odborník; a když je to vražda, tak to bude nejspíš někdo z rodiny. On má takové ustálené názory, ten pan Pitr; tak třeba on tvrdí, že člověk málokdy zavraždí cizího člověka, protože to není tak snadné; to už mezi známými se najde spíš příležitost, a v domácnosti je to rovnou na dlani.“⁹³

Od našich blízkých očekáváme zcela přirozeně největší pochopení a podporu. Od cizích lidí nic takového neočekáváme. Proto nás cizí lidé někdy příjemně překvapí svou účastí a pomocí, naopak naši nejbližší nás často nesmírně zklamou, protože nesplňují naše očekávání. Je třeba mít na paměti, že milovat nepřátele znamená krom jiného i odpouštět velká zklamání a krivdy, která člověk zažívá od těch, které nazývá přáteli a blízkými. Jsou však i případy, kdy nám cizí člověk z často nepochopitelné zloby velmi ublíží. Někdy je nesmírně těžké odpouštět četná zranění, která jsme nasbírali po dobu svého života.

František říká, že máme milovat nejen nepřátele, ale také lidi, kterými se běžně pohrdá, a naopak neodsuzovat ty, kdo jsou bohatší než my. „Napomínám je a vybízím, aby s opovržením neodsuzovali lidi, které vidí oblečené do měkkých a barevných oděvů, jak si dopřávají vybraná jídla a nápoje, ale spíše každý ať odsuzuje sebe a opovrhuje sám sebou.“⁹⁴

⁹² FRANTIŠEK Z ASSISI, *Napomenutí (9,1-4)*, in *SP* (srov. in *FP I.* 158).

⁹³ K. ČAPEK, *Smrt barona Gandary* in *Povídky z druhé kapsy*, Praha 1978, s. 43.

⁹⁴ FRANTIŠEK Z ASSISI, *Řehole (2, 17)*, in *SP* (srov. in *FP I.* 81).

Láska jeho menších bratří musí být schopna přijímat každého bez jakýchkoliv hranic. Neznamená to, že máme zůstat slepí vůči chybám, kterých se tito lidé dopouštějí, a že je nemáme vést ke změně života, přesto se však máme vyvarovat toho, abychom jimi pohrdali. „A kdokoliv k nim přijde, přítel či protivník, zloděj či lootr, ať je přívětivě přijat.“⁹⁵

6.6. Milujte se navzájem

Nyní se chci zmínit o příběhu, který je popsán v Druhé legendě Tomáše Celana. Je to krásné a výmluvné svědectví o lásce svatého Františka. Zračí se zde láska svatého Františka k chudobě, jeho úcta k matce svých bratří, ale především myšlenka, že vlastnit knihu evangelií nemá smysl, pokud ztratíme ducha „radostné zprávy“ Ježíše Krista.

„Jednou k světcům přišla matka dvou bratří a s důvěrou ho prosila o almužnu. Svatý Otec s ní měl soucit a řekl svému vikáři, Petru Catani: »Můžeme naší matce dát almužnu?« Matku bratra nazýval totiž vždy matkou svojí a všech bratří. Bratr Petr odpověděl: »V domě není nic, co bychom jí mohli dát. Máme však Nový zákon, z něhož k matutinu čteme, protože nemáme brevíř.« Blažený František ho vyzval: »Dej matce ten Nový zákon! Ať ho prodá kvůli své nouzi, neboť právě tato kniha nás napomíná, abychom chudým spěchali na pomoc. Mám za to, že se Bohu bude víc líbit, když jí knihu darujeme, než když z ní budeme číst.«

Dalí tedy ženě knihu. A tak byl první Nový zákon, který rád měl, ze svaté lásky darován.“⁹⁶

Závěrem chci připomenout krásný důkaz lásky sv. Františka – tedy jeho stigmatizaci a „Požehnání bratru Lvovi“. Stigmata jsou pečetí Kristovou: František se s ním natolik sjednotil, že se stává jeho živým obrazem a jakoby novým vtělením. Avšak i v této vrcholné chvíli láskyplného mystického spojení s Kristem František nezapomíná na svého bližního. S mateřskou citlivostí vnímá těžkosti svého spolubratra Lva. František píše Chvály Boha nejvyššího a Požehnání bratru Lvovi, aby se skrze tyto řádky mohl podělit s bratrem Lvem o vnitřní světlo, kterého se mu dostalo od Krista. Tedy nový důkaz o tom, že čím jsme blíže Kristu, tím jsme milosrdnější, citlivější, chápající a milující vůči druhým.

⁹⁵ FRANTIŠEK Z ASSISI, *Nepotvrzená řehole (7, 14)*, in *SP* (srov. in *FP I.* 26).

⁹⁶ TOMÁŠ Z CELANA, *Druhý životopis sv. Františka z Assisi*, in *FP I.* 678.

7. MILOVAT ČISTÝM SRDCEM

K předešlé kapitole o lásce je třeba vysvětlit Františkův pojem „mít čisté srdce“. Tato hodnota je pro františkánství nesmírně důležitá, protože patří přímo k základním kamenům naší spirituality. Začneme tedy citací Napomenutí č. 16:

„Blahoslavení čistého srdce, neboť oni budou vidět Boha. Opravdu čistého srdce jsou ti, kteří pohrdají věcmi pozemskými, hledají věci nebeské a nikdy se nepřestávají čistým srdcem a čistou duší klanět Pánu, Bohu živému a pravému, a patřit na něho.“⁹⁷

Na první pohled je vidět, že Františkovi se nejedná výhradně o pojetí šestého přikázání. Naopak, jde mu o hodnotu, která zahrnuje daleko širší a zároveň hlubší rozměr. Jedná se především o to, abychom dali ve svém srdci správné místo Bohu, druhým lidem, sobě a všemu stvořenému, tedy o skutečné nalezení správné hierarchie hodnot našich vztahů.

7.1. Věci pozemské a věci nebeské

Pokud se hovoří o pohrdání pozemskými věcmi, pak tu František nehovoří o pohrdání světem, protože jak víme z jeho života i učení, prožíval ke všemu stvořenému bratrský vztah. Spíše je třeba se zamyslet nad tím, co jsou to skutečně věci pozemské a co věci nebeské. Již jsem se o tom poněkud zmínila v předešlé kapitole, ale nyní se u tohoto bodu zastavím poněkud déle.

V duchovním životě se totiž velmi často dopouštíme chyby, když si myslíme, že věci nebeské, tedy duchovní, jsou zároveň věci nehmotné. Z toho pak vyplývá, že věci pozemské, tedy světské, které jsou symbolem pokušení a hříchu, jsou věci hmotné.

Je třeba odlišit věci duchovní – tedy ty, které jsou poznamenány působením Ducha svatého, a věci duchové podstaty, tedy síly či bytosti, které nemají hmotnou podstatu.⁹⁸ Je totiž jasné, že ne všechno, co je duchové podstaty, je také duchovní – tedy z působení Ducha Božího. Na druhé straně hmotný svět, který je stvořen z Boží lásky a posvěcen vtělením Božího Syna, nemůže být onou „pozemskou věcí“, jak o ní mluví František. On sám přece ve svém Chvalozpěvu na Stvoření nazývá přírodní živly bratry a sestrami, s nimiž chválí Hospodina.

⁹⁷ FRANTIŠEK Z ASSISI, *Napomenutí (16, 1-2)*, in *SP* (srov. in *FP I*. 165).

⁹⁸ Srov. T. Špidlík, *Znáš Ducha svatého?*, Velehrad 1998, 12 – 20.

Uvedu další příklad: Pán Ježíš velmi chápal lidskou přirozenost, která v sobě spojuje duši i tělo – tedy duchovní i hmotný princip. Jako nejvýznamnější prostředek a znamení našeho spojení s Bohem ustanovil svátosti, které v sobě vždy spojují oba principy – duchovní i hmotný. Viditelné znamení neviditelné milosti. Přestože svátosti mají svou hmotnou složku, jistě je nikdo nenazve „pozemskými věcmi“, protože svátosti plně patří k oněm „nebeským“ ve smyslu slov sv. Františka.

Výraz „pozemské věci“ nám připomíná i slovník sv. Pavla, který hovoří o tělesných skutcích. Je pravda, že tělo nás skrže své přirozené potřeby, jejichž momentální naplnění nemusí být vždy slučitelné s Boží vůlí, uvádí do vnitřních bojů. Tělo však samo o sobě za nic nemůže. Je to naše vůle, která určuje, zda je skutek špatný, či dobrý. To, co je v nás porušeno dědičným hříchem, není tělo jako takové, ale je to narušení původní harmonie mezi tělesnou a duševní složkou v člověku a harmonie mezi citem, rozumem a vůlí. Skutek „těla“ tak především ve své podstatě znamená podlehnout sobectví a pýše. Podobně o tom mluví sv. Pavel v listu k Římanům:

„Nyní však není žádného odsouzení pro ty, kteří jsou v Kristu Ježíši, neboť zákon Ducha, který vede k životu v Kristu Ježíši, osvobodil tě od zákona hříchu a smrti. Bůh učinil to, co bylo zákonu nemožné pro lidskou slabost: Jako oběť za hřích poslal svého vlastního Syna v těle, jako má hříšný člověk, aby na lidském těle odsoudil hřích a aby tak spravedlnost požadovaná zákonem byla naplněna v nás, kteří se neřídíme svou vůlí, nýbrž vůlí Ducha. Ti, kdo dělají jen to, co sami chtějí, tíhnou k tomu, co je tělesné; ale ti, kdo se dají vést Duchem, tíhnou k tomu, co je duchovní. Dát se vést sobectvím znamená smrt, dát se vést Duchem je život a pokoj. Soustředění na sebe je Bohu nepřátelské, neboť se nechce ani nemůže podřídít Božímu zákonu. Ti, kdo žijí jen z vlastních sil, nemohou se líbit Bohu. Vy však nejste živi ze své síly, ale z moci Ducha, jestliže ve vás Boží Duch přebývá.“⁹⁹

V listu sv. Pavla Galátanům jsou vyjmenovány skutky „lidského těla“. V českém ekumenické překladu je zde tento výraz nahrazen možnou variantou „skutky lidské svévole“¹⁰⁰. Z následně vyjmenovaných skutků vybírám např. hádky, rozbroje, žárlivost, podlost, závist. Tyto skutky jistě nepatří v pojmům označujícím tělo ve smyslu hmotném. Ve verši 26 sv. Pavel píše: „Nehledejme prázdnou slávu, nebuďme jeden k druhému vyzývaví, nezávidme jeden druhému.“¹⁰¹

Co považuje sv. František za věci pozemské, které jsou překážkou čistoty srdce, nám světec napovídá v kapitole 22 Nepotvrzené řehole:

⁹⁹ Řím 8, 1- 9.

¹⁰⁰ Srov. Gal 5, 19.

¹⁰¹ Gal 5,26.

„Proto si všichni, bratři, velmi dávejme pozor, abychom pod záminkou nějaké odměny nebo díla či pomoci neztratili nebo neodvrátili svou mysl či srdce od Pána. Ale ve svaté lásce, kterou je Bůh, žádám všechny bratry, jak ministry, tak ostatní, aby odstranili každou překážku a hodili za hlavu každou starost a nepokoj a snažili se, jak jen mohou nejlépe, sloužit Pánu Bohu, milovat ho, uctívat ho a klanět se mu čistým srdcem a čistou myslí, což si on sám také nade vše přeje.“¹⁰²

Zdánlivé výhody, které nás vedou k tomu, abychom se vzdali svých ideálů, nebo pro ně dokonce ublížili druhým, dále sobectví a pýcha – to jsou věci, které nejvíce znečišťují lidské srdce. Hned vzápětí František píše o věcech nebeských:

„A vždy v sobě budujme dům a příbytek pro toho, který je Pán Bůh všemohoucí, Otec i Syn i Duch svatý, jenž praví: Bděte a modlete se v každé době, abyste mohli uniknout všemu tomu zlému, co se má stát, a stanout před Synem člověka. A když se postavíte k modlitbě, říkejte: Otče náš, jenž jsi na nebesích. A uctívejme ho čistým srdcem, neboť je třeba stále se modlit a neochabovat; vždyť Otec si vyžaduje takové ctitele. Bůh je duch a kdo ho uctívají, mají ho uctívat v duchu a v pravdě.“¹⁰³

Celé zamyšlení nad tím, co jsou to věci pozemské a nebeské a co je to čistota srdce, František čerpá především z evangelií. Napomenutí 16., z kterého vycházíme v této úvaze, začíná citací blahoslavenství. Čistota srdce je totiž jedním ze základních evangelních pojmů.

Ježíš mluví často o lidském srdci: „Neboť ze srdce vycházejí špatné myšlenky, vraždy, cizoložství, smilství, loupeže, křivá svědectví, urážky. To jsou věci, které člověka znesvěcují; ale jíst neumytýma rukama člověka neznesvěcuje.“¹⁰⁴ „Kde je tvůj poklad, tam bude i tvé srdce.“¹⁰⁵

7.2. Klanět se Bohu čistým srdcem a čistou myslí

„Milujme tedy Boha a uctívejme ho čistým srdcem a čistou myslí, protože on sám si to nade všechno přál, když řekl: Opravdoví ctitelé budou Otce uctívat v duchu a v pravdě. Všichni totiž, kteří ho uctívají, mají ho uctívat v duchu pravdy“¹⁰⁶

Neméně zajímavý je i výraz „klanět se Bohu čistým srdcem a čistou myslí“. „Mysl“ je také velmi často zmiňována v Bonaventurově „Putování mysli do Boha“. Je třeba si

¹⁰² FRANTIŠEK Z ASSISI, *Nepotvrzená řehole* (22, 25-26), in *SP* (srov. in *FP I.* 60).

¹⁰³ FRANTIŠEK Z ASSISI, *Nepotvrzená řehole* (22, 27-31), in *SP* (srov. in *FP I.* 61).

¹⁰⁴ Mt 15,19-20.

¹⁰⁵ Mt 6,21.

¹⁰⁶ FRANTIŠEK Z ASSISI, *List věřícím* (19-20), in *SP* (srov. in *FP I.* 187).

uvědomit, že zde nejde o oddělování intelektuální složky od citové, ale naopak. „U křesťanských autorů se projevuje silné překrývání obou termínů a někdy dochází k jejich ztotožňování, což platí především pro latinské církevní otce.“¹⁰⁷ „Slovo srdce představuje v Bonaventurově antropologické terminologii nejbližší synonymum slova mens – mysl. Dalším synonymem je slovo duch.“¹⁰⁸

Opět se dostáváme k pohledu, který uvádí vnitřní schopnosti člověka do souladu, který byl lidem vlastní před prvotním hříchem. A je to právě lidské srdce, které potřebuje čistotu úmyslů, aby všechna rozhodnutí byla správná. Jde o skutečné sjednocení vůle člověk s vůlí Boží.

Čistota srdce je základní podmínkou modlitby a zároveň je čistota srdce již modlitbou. Co tím míním? Má-li člověk upřímnou snahu o pohrdání věcmi pozemskými – tedy vlastní sebeláskou a naproti tomu se snaží hledat věci nebeské, pak nutně musí docházet ke významné změně hierarchie hodnot. Věci, které takový člověk považoval dříve za důležité, najednou ztrácejí svou hodnotu, jiné, které byly doposud v pozadí, se stávají nepostradatelnými. Základem toho však je, že trůn našeho srdce musíme uvolnit pro Boha. Není to tak jednoduché, protože ve svém nitru si chceme vládnout jen my sami. Bůh však stojí u bran našeho srdce a klepe. Pokud už mu otevřeme, co ho vlastně čeká? Kolik mu dáme místa?

Je jisté, že Bůh všechno naše konání svou milostí předchází i provází. Kdyby čekal, až dokonale očistíme své srdce, nikdy by nemohl vstoupit. Bůh je však milosrdný a velkorysý, takže se spokojí s naší upřímnou snahou a touhou. Řekněme, že nečeká, až zcela uvolníme trůn svého srdce, ale že mu postačí, když se alespoň trochu „odšoupneme“ stranou. Srdce, v němž se Bůh ujme vlády, pak vnímá vše v Bohu a skrze Boha. Je to stav bdělosti srdce a trvalé modlitby. Ten, kdo má čisté srdce, je tedy někdo, v jehož srdci vše ustoupilo Boží vládě. Blahoslavení čistého srdce jsou pak ti, kterým nic nebrání, aby Boha skutečně viděli v každodenních událostech.

„Všemohoucí, věčný, spravedlivý a milosrdný Bože, dej nám ubohým, abychom kvůli tobě samotnému konali to, co víme, že chceš, a vždy chtěli to, co se ti líbí, abychom vnitřně očistění, vnitřně osvětleni a ohněm svatého Ducha zapálení mohli jít ve šlépějích tvého milovaného Syna, našeho Pána Ježíše Krista, a jen tvou milostí mohli dojít k tobě, Nejvyšší, který v dokonalé Trojici a prosté Jednotě žiješ a kraluješ a jsi oslavován, všemohoucí Bože, po všechny věky věků. Amen.“¹⁰⁹

¹⁰⁷ C.V. POSPÍŠIL, *Tajemství srdce vtěleného Syna*, Olomouc 2001, s. 16.

¹⁰⁸ C.V. POSPÍŠIL, *Úvodní studie, překlad poznámky* in BONAVENTRUA Z BAGNOREGIA *Putování mysli do Boha*, Praha 1997, s. 61.

¹⁰⁹ FRANTIŠEK Z ASSISI, *List celému Řádu (50-52)*, in *SP* (srov. in *FP I.* 233).

„Na všech mužích a ženách, kteří toto budou činit a vytrvají až do konce, spočine Duch Páně a učiní si u nich příbytek a domov. A budou dětmi nebeského Otce, jehož skutky činí. A jsou snoubenci, bratry a matkami našeho Pána Ježíše Krista. Snoubenci jsme tehdy, když v Duchu svatém je věrná duše spojena s Ježíšem Kristem. Bratry pak jsme, když konáme vůli jeho Otce, který je v nebesích; matkami jsme] když ho nosíme ve svém srdci a ve svém těle díky lásce a čistému a upřímnému svědomí, rodíme ho skrze svaté konání, které má druhým svítit jako vzor.“¹¹⁰

Jak má vypadat podle sv. Františka modlitba v čistotě srdce ? V modlitbě se čistota projevuje jako úplná otevřenost srdce pro Boha v přímém a tichém vnitřním dialogu.

„Proto pro všechno prosím, jak mohu, bratra H., svého pána, generálního ministra, aby se postaral, aby Řehole byla všemi bez porušení zachovávána; a aby klerici říkali officium před Bohem se zbožností a nesoustředili se na melodii hlasu, ale na souzvuk mysli, aby se hlas shodoval s myslí, mysl pak aby se shodovala s Bohem, aby se mohli čistotou srdce líbit Bohu a ne aby svůdností hlasu obluzovali sluch lidí.“¹¹¹

Touto výzvou František nechtěl říci, že je úplně jedno, jak naše společná modlitba vypadá. Je však třeba si uvědomit, že v jeho době se např. v benediktinských kláštorech velmi často konala slavná liturgie s krásnými zpěvy. Je jisté, že podobná liturgie dokáže nesmírně pozvednout srdce k Bohu. Pokud však byl některý bratr hudebně nadaný, byl tak v pokušení, aby se daleko více zajímal o vnější projev než o vnitřní spojení s Bohem. František krásně říká, že bratři nemají myslet na krásu hlasu, ale na soulad ducha, který má znít v souzvuku s Bohem. Nemáme tedy především hledat čistý akord našich hlasů, ale vyladit své srdce, aby znělo čistým tónem a ne falešně.

7.3. Prostota, jednoduchost, průzračnost

Souzvuk našeho srdce s Bohem se musí projevit v ochotě plnit Boží vůli. Není jiné cesty než následovat jeho vtěleného Syna, který nám dal příklad. František velmi rád používá výraz „následovat šlépěje Kristovy“. Tento výraz převzal z 1. listu sv. apoštola Petra.

„Vůle jeho Otce byla taková, aby jeho požehnaný a slavný Syn, kterého nám dal a který se pro nás narodil, sám sebe skrze svou vlastní krev přinesl jako smírnou oběť na oltáři kříže; ne kvůli sobě, skrze něhož všechno povstalo, ale pro naše hříchy, a zanechal nám příklad,

¹¹⁰ FRANTIŠEK Z ASSISI, *List věřícím (48-53)*, in *SP* (srov. in *FP I.* 200).

¹¹¹ FRANTIŠEK Z ASSISI, *List celému Řádu (40-42)*, in *SP* (srov. in *FP I.* 227).

abychom šli v jeho šlépějích. A chce, abychom skrze něho byli všichni spaseni a abychom ho přijímali čistým srdcem a čistým tělem.“¹¹²

Často máme dojem, že symbolem čistoty je bílá barva. Nejlépe čerstvě napadaný sníh. Takový obraz je však spíš znamením neporušenosti. Nechci tím říct, že toto nepatří k pojmu čistoty, ale Františkovo pojetí je jiné. Ve svých spisech má totiž konkrétní symbol čistoty, a to v Chvalozpěvu stvoření: „*Bud' pochválen, můj Pane, za sestru vodu, která je moc užitečná, pokorná, vzácná a čistá.*“¹¹³

Tento obraz je velmi důležitý, protože v sobě nese dva prvky: pokoru a čistotu viděnou jako průzračnost. Voda vždy směřuje dolů, je tedy neúnavnou připomínkou naší snahy o pokoru. Bez pravé pokory není možné poznat skutečnou hierarchii hodnot.

Velmi pozoruhodným je vnímání čistoty srdce jako průzračné vody. Bělba je totiž něco, co je známkou jakési sterility. Průzračná tekutina je naproti tomu schopna do sebe pojmout mnoho prvků, aniž by se znečistila. A tak voda, která postupně prochází mnoha horninami, do sebe může pojmout mnoho cenných prvků, aby někde vytryskla jako léčivý pramen. Takováto průzračnost není sterilita, ale plnost a síla. Z čistého srdce, ve kterém vládne Bůh, pak může tryskat pramen živé vody, který uzdravuje celý svět.

Vnitřní transparentnost se projevuje především jako prostota. Čeština má pro tuto ctnost hned dva výrazy: jednoduchost a prostotu. Obojí je totéž, jen je znát ve slovech trochu jiný akcent. Jednoduchost spíše zdůrazňuje vnitřní sjednocení s Bohem i se sebou samým. Člověk našel svůj tajemný střed, do kterého nyní celou svou silou směřuje. Jednoduchost také znamená nekomplikovanost, tedy žádnou dvojakost.

Prostota naproti tomu spíše zdůrazňuje oprostěnost od všeho, co nesměruje k Bohu, a k plnění jeho vůle. Je jasné, že prostota má své těžiště v evangelní chudobě a minoritě. „Holubičí prostota mi musí dopomoci k čistotě života, která je sice ve světě vzácná, ale bez překážek pozvedá k nebi.“¹¹⁴ Tato prostota je zároveň prostředkem k novému, hlubšímu poznání skutečných hodnot, protože otevírá srdce pravé moudrosti: „Bud' zdráva, královno - moudrosti, Pán ať tě chrání spolu s tvou sestrou, svatou a čistou prostotou.“¹¹⁵ Takto zní první verš Františkovy modlitby *Pozdravení ctností*. Moudrost je zde viděna jako nejvznešenější ctnost, která však není pravá, pokud zároveň není ochraňována čistou prostotou.

U sv. Františka bylo očišťování jeho srdce tak intenzivní, že podle více svědků se u něj projevovaly známky návratu k původní lidské rajske nevinosti. Podobný koncept se objevuje

¹¹² FRANTIŠEK Z ASSISI, *List věřícím (11-14)*, in *SP* (srov. in *FP I.* 184).

¹¹³ FRANTIŠEK Z ASSISI, *Píseň bratra Slunce (7)*, in *SP* (srov. in *FP I.* 263).

¹¹⁴ TOMÁŠ Z CELANA, *Druhý životopis sv. Františka z Assisi*, in *FP I.* 610.

¹¹⁵ FRANTIŠEK Z ASSISI, *Pozdravení ctností (1)*, in *SP* (srov. in *FP I.* 256).

i v legendě o svatém Antonínovi poustevníkovi od sv. Atanáše. Ten, kdo jako první rozpoznává známky rajske nevinnosti v lidském srdci, jsou nerozumní tvorové a příroda. A tak František např. káže ptáčkům a i jinak komunikuje s živým i neživým stvořením.

„František totiž dospěl k takové čistotě, že tělo s duchem a duch s Bohem se shodovaly v úžasném souladu. Stalo se Božím řízením, že stvoření sloužilo svému Tvůrci a poddávalo se podivuhodně jeho vůli a příkázání.“¹¹⁶

“Považ, jak velikou čistotou a mocí vynikal tento muž, když jeho vůlí oheň zchlazuje svou palčivost, voda proměňuje chuť, andělská melodie poskytuje útěchu a božské světlo vedení. A tak posvěceným smyslům svatého muže všechen řád světa zjevně slouží.“¹¹⁷

¹¹⁶ BONAVENTURA Z BAGNOREGIA, *Legenda maior*, in *FP I.* 1098.

¹¹⁷ BONAVENTURA Z BAGNOREGIA, *Legenda maior*, in *FP I.* 1102.

CHRONOLOGIE NEJDŮLEŽITĚJŠÍCH DAT ZE ŽIVOTA SV. FRANTIŠKA, SV. KLÁRY A SV. ANEŽKY ČESKÉ

Tato chronologie je zpracována na základě chronologie uvedené ve *Fonti Francescane*, vydané v Assisi 1986, dále dle *Storia del francescanesimo* od L. Irriarte, časopisu „*Jesus – Chiara una donna libera*“ (speciální vydání k osmistému výročí narození sv. Kláry v r. 1993, *Agnese di Bohemia* (kanonizační materiály vydáno Kongregací pro svatořečení v Římě), *Svěťice Anežka Přemyslovna* od J. Polce .

ROK	UDÁLOST
1181, léto nebo podzim	Narozen v Assisi, je pokřtěn Jan, syn Petra Bernardone. Otec si přeje, aby se jmenoval František.
1193 nebo 1194	Narození sv. Kláry. Otec – rytíř Favarone Offereduccio a matka Ortolana, též z rytířského rodu.
1198, 8. ledna	Lothar ze Segni je zvolen papežem přijímá jméno Inocenc III.
1198 – 1200	Vypuknutí války mezi měšťany a šlechtici. Rodiny sv. Kláry a bratra Leoparda utíkají do Peruggie. Mladý František dává pravděpodobně své první důkazy o odvaze v boji na straně oddílu městské komuny.
1202, listopad	Válka mezi Assisi a Perugií (kam utekla assiská šlechta). Assiské vojsko je poraženo v bitvě u Collestrady. Válka však pokračovala až do roku 1209.
1202 – 1203	František je jedním ze zajatců a zůstává ve vězení v Perugii po celý rok. Je osvobozen, protože těžce onemocní. Je i velmi pravděpodobná finanční úplata ze strany otce za jeho osvobození.
1204	Dlouhá nemoc.
1204, konec roku nebo jaro 1205	František se rozhodne zamířit do Puglie, aby bojoval ve vojsku Gualtieria di Brienne. Ve Spoletu má však sen – tajemnou vizi, která změní jeho plány, protože je vyzván k návratu do Assisi. Začíná tak postupný proces jeho obrácení.
1205, červen	Gualtiero di Brienne umírá. František se účastní své poslední oslavy s přáteli. Rodina sv. Kláry se vrací z Peruggie.
neznáme přesnější datum, každopádně časově před zjevením v San Damiano	Potkává malomocného, seskočí z koně a spolu s almužnou mu dá políbení pokoje. Je však možné, že tento příběh je obrazným líčením Františkova rozhodnutí jít sloužit malomocným.

1205, podzim nebo konec roku	Poselství z kříže u sv. Damiána. Konflikt s otcem se prohlubuje.
1206 leden nebo únor	Předveden otcem před Assiského biskupa na soud. Zřekne se svého dědictví a příbuzenství k otci, dokonce šatů, které má na sobě.
1206, léto (červenec ?)	Vrací se do Assisi, oblékne si poustevnický oděv a opravuje kostelík sv. Damiána, a to tím způsobem, že si vyžebrovává kameny ve městě. Předpovídá, že jednou zde budou žít chudé panny zasvěcené Kristu.
1206 od léta až do února 1208	Opravuje postupně kostel San Damiáno, pak San Pietro a Porciunkuli.
1208, 24. února	Svátek sv. Matěje. Při mši sv. poslouchá slova evangelia a je zasažen slovy, která Kristus říká apoštolům, když je posílá hlásat evangelium. František se rozhodne již nenosit hábit poustevníka, ale oblékne si hrubou kutnu, přepásá se provazem a bos začíná hlásat pokání.
1208, 16. dubna	Bernard z Quintavalle a Petr Cattani žádají, zda by mohli s Františkem sdílet jeho způsob života. Vzniká tak první františkánská fraternita.
23. dubna	V Porciunkuli, kam se bratři uchýlili, je přijat do této skupiny též bratr Egido.
1208, jaro	První misie: Egido a František zamíří do Marky Ankonské, druzí dva jdou opačným směrem.
1208, léto	Ke skupince se připojí další dva bratři, mezi nimiž je i Filip Longo.
1208, podzim nebo zima	Druhá misie: Dojdou do Poggio Bustone v Rietském údolí. František je ujištěn odpuštěním svých hříchů a o budoucím rozvoji svého Řádu. Ujišťuje a povzbuzuje své druhy (pravděpodobně se k nim přidávají další) a posílá je po dvou na čtyři světové strany, aby kázali pokání. Bernard a Egido jdou kázat do Florencie.
1209, začátkem roku	Všech osm bratří se vrací do Porciunkule, kde se k nim připojí další čtyři bratři.
1209, jaro	František se rozhodne požádat o církevní schválení svého nového způsobu života. Píše krátkou řeholi a předstupuje před papeže Inocence III., který ji potvrdí a pověří bratry, aby kázali pokání. Na zpáteční cestě krátce pobýli nedaleko Orte, pak se ukazují v chatrči u Rivo Torto.

1209, září	Císař Ota IV. projíždí okolní krajinou.
1209 – 1210	<p>Bratři jsou nuceni opustit chatrč v Rivo Torto a usazují se v Porciunkule. Prosí opata benediktinů ze Subasia, kterým kostelík patřil, zda ho bratři smějí mít v užívání. Tak se Porciunkula stává mateřincem Řádu.</p> <p>Bratři se věnují modlitbě, práci a kázání. František káže i v chrámu sv. Rufina v Assisi. Touto dobou je též přijat do Řádu bratr Rufin, bratranec sv. Kláry. V této době se též uskutečňují tajná setkání sv.Kláry, kterou provázela její přítelkyně Bona Guelfuccio, se sv. Františkem, provázeným vždy bratrem Filipem Lungem, pozdějším generálním vizitátorem sester klarisek (1219 – 1220, 1228- 1246)</p> <p>V tomto roce pravděpodobně vzniká i III. řád.</p>
1211, 28. března nebo 18.3.1212	<p>Na Květnou neděli v noci František přijímá u Panny Marie Andělské sv. Kláru, která si na znamení zasvěcení nechá ostříhat vlasy a oblékne chudý šat.</p> <p>František nejdříve umístil Kláru do kláštera benediktinek San Paolo di Bastia; její příbuzní ji naleznou a naléhají, aby se vrátila. Klára je však neoblomná. František, Filip a Bernard odvádějí Kláru do kláštera Sant'Angelo di Panzo.</p> <p>16 dní po odchodu Kláry z domu ji následuje její rodná sestra Anežka. Utíká z domu a dostihne Kláru již v Sant'Angelo. Příbuzní násilím odvádí Anežku, ale ta je zázračně vysvobozena. František přijímá Anežku do Řádu – jsou jí ostříhány vlasy a oblečen chudý hábit. Několik dní nato obě sestry František odvádí k San Damiano. Velmi brzo přichází k San Damiano i Pacifika – Klářina přítelkyně, Benvenuta z Perugia a další.</p>
1211, léto	František se vydá na cestu lodí s úmyslem dosáhnout Sýrii, ale opačný vítr žene loď na Dalmatské pobřeží. Tajně nastoupí na loď jedoucí do Ankony.
1211	V tomto roce se narodila sv.Anežka Česká, dcera českého krále Přemysla Otakara a Konstancie Uherské.
1212	František pravděpodobně putuje do Říma, aby informoval Inocence III. o vývoji řádu. Potkává zde Jakoba de Settesoli.
1213 – 1214 nebo 1214 – 1215	František odjíždí do Španělska, rozhodnut dosáhnout Maroko, aby tam kázal nevěřícím, ale nemoc ho donutí, aby se vrátil do Porciunkule, kde přijímá do Řádu početnou skupinu učených mužů šlechtického původu. Mezi nimi je i Tomáš Celano, budoucí životopisec sv. Františka.
1214	Z poslušnosti ke sv .Františkovi a Assiskému biskupovi přijímá

	Klára úřad abatyše v klášteře s. Damiána.
1215, listopad	František se vydává na cestu do Říma a je přítomen na IV. lateránském koncilu. Pravděpodobně se zde setkává se sv. Dominikem.
1215 – 1216	Inocenc III. Potvrzuje sv. Kláře „Privilegium chudoby“.
1216, 16. července	Papež Inocenc III. umírá v Perugii, dva dny nato je zvolen jako jeho nástupce kardinál Cencio Savelli – novým jménem Honorius III. Jeho pontifikát trval od 1216 do 1227. Svědkiem těchto dní je Giacomo (Jakub) da Vitry, který zde zřejmě poznává sv. Františka, každopádně však jeho Řád a dává o tom zprávu přátelům z Lotaringia dopisem psaným v říjnu téhož roku.
1217, 5. května	Generální kapitula v Porciunkule. Je rozhodnuto o první misi, která má vést za Alpy a za moře. Egido míří do Tuniska, Eliáš do Sýrie, František jde do Francie. Ve Florencii ho kardinál Hugolín, papežský legát v Toskánsku a Lombardii, přesvědčí, aby zůstal v Itálii.
1218, 11. června	Honorius III. uveřejňuje bulu „Cum dilecti“, aby ujistil biskupy o plné katolicitě Menších bratří.
1219	V tomto roce kardinál Hugolín píše Řeholi pro chudé paní u sv. Damiána. Tato řehole je však velmi podobná řeholi benediktinské. Je v ní předepsaná přísná kajícnost, klauzura, avšak řehole nerespektuje františkánskou chudobu. Sestry skládaly sliby v duchu sv. Benedikta.
1219, 26. května	Svatodušní kapitula. Je rozhodnuto o novém rozeslání bratří a to do Německa, Francie, Maďarska a přes Španělsko do Maroka.
1219, 24. června	František odplouvá z Ankony do Akry, pak až do Damiaty, kde byl tou dobou křižácký tábor.
1219, podzim	František je mezi křižáky, předpovídá jejich porážku, což se také stane. Získá od papežského legáta povolení vydat se na své vlastní riziko a odpovědnost k sultánovi Melek-el-Kamel. Poté, co je vystaven zkoušce před sultánem, je přijat jako host a káže evangelium. Když však neviděl obrácení, odchází zpět do křižáckého tábora.
1219, 5. listopadu	Damiata je obsazena křižáky. František, znechucen přehnanými násilnostmi a vystupování křižáckého vojska, se vrací do Sýrie.
1220, leden	5 bratří, poslaných do Maroka, je zavražděno mohamedány ^o : stávají se tak prvomučedníky františkánského řádu.

1220, začátkem roku	František je v Arci. Pravděpodobně navštěvuje svatá místa.
1220, jaro nebo léto	František, znepokojen situací v Řádu, se vrací do Itálie spolu s Petrem Cattani, Eliášem a Cesarem da Spira. Vydává se k papeži a získává kardinála Hugolína coby protektora Řádu.
1220, únor – březen	Giacomo da Vitry dává v dopise z Damiety zprávu o Františkovi a jeho misii u sultána.
1220, 28. dubna	„Ab illa hora“ – list kardinála Hugolína adresovaný sv. Kláře.
1220	František se vzdává vedení řádu a předává tuto službu Petru Cattani.
1220, 22. září	Honorius III., bulou „Cum secundum“ zavádí noviciát.
1220 – 1221	Giacomo da Vitry se ve své kronice „Historia Occidentalis“ obšírně zabývá Řádem Menších bratří.
1221, 10. března	Umírá Petr Cattani.
1221, 30. května	Generální kapitula, řečená „Rohožková“. Bratr Eliáše jmenován vikářem. František předkládá novou písemnou formu řehole (tzv. nepotvrzená). Bratři však tuto řeholi nepřijímají, vytýkají jí přílišnou tvrdost. Je též rozhodnuto o nové misii bratří do Německa, vedenou Cesariem da Spira. Jejimi účastníky jsou též: Tomáš Celano, Giordano da Giano, který o této misii napíše kroniku.
1221	Honorius III. potvrzuje „Memoriale propositum“. Tento dokument je považován za první „Řeholi Řádu kajičníků z Assisi“ – pozdějšího III. řádu sv. Františka.
1221 – 1222	František se věnuje plně kázání v oblasti centrální Itálie.
1222, 15. srpna	František káže v Bologni.
1223, začátkem roku	František se uchýlí na Fonte Colombo s bratrem Lvem a bratrem Boniziem, aby napsal novou řeholi. Ta je následně prodiskutována na generální kapitule 11. června a pak předložena papeži ke schválení.
1223, 29. listopadu	Papež Honorius III. potvrzuje řeholi bulou „Solet annuere“.
1223, 24.–25. prosince	Františkova vánoční liturgie v Grecciu.
1224	V tomto roce začíná nemoc sv. Kláry – následek příliš tvrdé askeze.

1224, 2. června	Generální kapitula – je rozhodnuto vyslat bratry do Anglie.
1224, léto	Bratr Eliáš má vidění (ve Folignu) a je mu ve snu oznámeno, že Františkovi zbývají již jen dva roky života.
1224, 15. srpna – 29. září	Během postu k počtě sv. archanděla Michaela, který František konal na La Verně, má František vidění ukřižovaného serafa a dostává od Pána dar stigmat. Pravděpodobně 14.- 15. září.
1224, 10 září	4 bratři klerici a 5 bratrů laiků dorazí do Doveru v Anglii.
1224, říjen či začátek listopadu	František se vrací k Porziunkuli, a to cestou přes Borgo San Sepolcro, Monte Casale, Città di Castello.
1224 – 1225 od prosince do února	František káže v Umbrii a v Marce Ankonské. Cestuje na oslu, protože stigmata mu již znemožňují chůzi.
1225, březen	Navštěvuje sv. Kláru u San Damiáno.. Jeho oční choroba se zhoršuje a je nucen zůstat zde na nějaký čas. Po naléhání bratra Eliáše se podrobí lékařské prohlídce a léčení, avšak bez výsledku.
1225, duben - květen	Ještě pobývá u San Damiáno, podrobuje se další léčbě, ale bez výsledku. Jedné noci dostane Boží příslib: totiž, že mu bude výměnu za toto utrpení dán život věčný. Následující ráno diktuje „Píseň bratra Slunce“.
1225, červen	František přidává k Písni bratra Slunce sloku o odpuštění a usmiřuje biskupa a starostu města Assisi. Dostává dopis od kardinála Hugolína. František se vydává na cestu do Rietského údolí.
1225, od června do 6. února 1226	V Rieti je přijat kardinálem Hugolínem a papežským dvorem. Potom cestuje do Fonte Colombo, kde někdy v červnu nebo v srpnu podstupuje kauterizaci spánků. I tato léčba zůstává bez úspěchu. Cestuje do San Fabiano, aby byl léčen jinými lékaři. Ti se pokouší o léčbu skrze ucho, ale též bezúspěšně. Vinice, která patřila tamnímu knězi, je úplně zdevastována přicházejícími návštěvníky, kteří toužili po setkání s Františkem. Díky Františkovým modlitbám je nakonec úroda větší než v jiných letech.
1226, duben	František je v Sieně kvůli posledním lékařským pokusům o jeho uzdravení. Jeho stav se však jednu chvíli natolik zhoršil, že sám světec si myslel, že umírá. Nadiktoval proto svůj „Malý testament“. Zůstává v poustevně zvané „Celle di Cortona“, kde také pravděpodobně diktoval tento testament.
1226, červenec- srpen	Během největších veder zůstává v Bagnara, v horách poblíž Nocera.

1226, konec srpna, začátek září	Jeho stav se zhoršuje a je přenesen do biskupského paláce v Assisi.
1226, září	František cítí, že jeho smrt se blíží, a tak se nechá přenést k Porciunkuli. Cestou nechá zastavit a požehná městu.
1226, 3. října	Žehná svým duchovním synům, umírá na holé zemi – večer 3. října (sobota). Velmi rychle se rozšíří zvěst o Františkových stigmatách a mnozí je přijdou uctít.
1226, 4. října	Tělesná schránka sv. Františka je v neděli slavnostně přenesena k San Damiáno, kde sv. Klára spolu se svými sestrami uctí Františkova stigmata. Tělo je pohřbeno v kostele San Gregorio /Jiří/ v Assisi. Bratr Eliáš podává zprávu celému Řádu.
1227, 18. března	Umírá papež Honorius III.
1227, 19. března	Kardinál Hugolín je zvolen papežem přijímá jméno Řehoř IX.
1227, 30. května	Na Gen. kapitule v Assisi je zvolen nový generální představený Řádu: bratr Giovanni Parenti.
1228, 29. dubna	Bulou „Recolentes“ vyzývá papež Řehoř IX: křesťany, aby vypomohli při stavbě baziliky ke cti sv. Františka.
1228, 16. července	Řehoř IX. Slavnostně kanonizuje sv. Františka z Assisi. Tři dni nato (19.7.) uveřejňuje bulu „Mira circanos“ o zapsání sv. Františka do Seznamu svatých.
1228, 17. září	Řehoř IX: znovu potvrzuje na žádost sv. Kláry : „Privilegium chudoby“.
1228 – 1229	Tomáš Celano páše „První životopis“ sv. Františka
1230, 25. května	Slavnostní přenesení ostatků sv. Františka do baziliky postavené k jeho počtě.
1230	Umírá český král Přemysl Otakar I., Václav I. Se ujímá vlády. O ruku jeho sestra Anežky požádali téměř současně anglický král Jindřich III. císař Fridrich II. Anežka za podpory Řehoře IX. odmítá obě nabídky.
1230, 28. září	Řehoř IX. Bulou „Quo elongati“ řeší pochybnosti bratří ohledně chápání Řehole a Testamentu sv. Františka.
1231	Umírá sv. Alžběta Duryňská, sestřenice sv. Anežky České. Anežka se svou matkou Konstancií zakládá špitál u sv. Haštala. Do Prahy přichází první františkánská misie. Pravděpodobně ve stejném roce Anežka zakládá i klášter Na Františku. Věnuje na toto dílo celé své královské věno. Rozhoduje se pro vstup do

	řádu klarisek, jejichž prvních pět zástupkyň přichází na Anežčinu žádost do Prahy z Itálie (Trident).
1232	Český král Václav I., který Anežku horlivě podporoval, povolává do Prahy mužskou větev františkánů a zakládá pro ně klášter u sv. Jakuba.
1232	Na generální kapitule v Assisi je Giovanni Parente zbaven úřadu. Novým generálním přestaveným ministrem je zvolen bratr Eliáš.
1233	Doba „Aleluja“.
1234, 11. června	O letnicích vstupuje Anežka do kláštera klarisek.
1234, konec srpna	Sv. Klára píše Anežce České první list. Druhý je psán asi v letech 1235 – 1237.
1235	Anežka založila při svém klášteře také konvent Menších bratří (přísného zaměření). Tak vznikl první sdružený klášter ženský a mužský vůbec.
1237, začátek roku	Anežka žádá papeže o schválení nové řehole pro její konvent. Její žádost a text řehole, kterou chtěla schválit, se nedochoval. Anežka však stále více vnímala nedostatečnost Hugolínské řehole, která byla vlastně řeholí benediktinskou. Přísné postní předpisy byly nad síly zvláště pro sestry pocházející z Itálie, jelikož v naší zemi byla pro ně neúnosná zima. Na druhou stranu Hugolínská řehole nerespektovala františkánskou chudobu a ostatní specifikum serafického charismatu.
1237	Pražské špitální bratrstvo je papežem povýšeno na samotný řád křižovníků s řeholí sv. Augustina.
1238	9. května – dopis papeže Řehoře IX., ve kterém chválí ctnosti, sv. Anežky, zvláště její pokoru. 11. května – Řehoř IX. zamítá Anežčin návrh řehole pro její klášter.
1238	Sv. Klára píše Anežce třetí list.
1238, 15. dubna	Anežka se vzdala špitálu a jeho majetku, který předala křižovníkům. Papež jí tento krok potvrdil a udělil pro její klášter privilegium chudoby.
1239, 15. května	Generální kapitula v Římě. Za přítomnosti Řehoře IX. je bratr Eliáš zbaven úřadu a na jeho místo je zvolen bratr Alberto da Pisa.
1240	Saraceni se blíží k San Damiano. Na modlitbu sv. Kláry a jejích sester je zachráněna jejich komunita i celé město Assisi.

1241	Umírá papež Řehoř IX. Novým papežem je zvolen Celestýn IV.
1241, 22. června	Na modlitbu sv. Kláry a jejích sester je město Assisi osvobozeno od obléhání císařským vojskem.
1243	Je zvolen nový papež: Inocenc IV.
1243, 13. listopadu	Papež Inocenc IV. zamítá žádost sv. Anežky na úpravy v řeholi (vypuštění textu o sv. Benediktovi, privilegium chudoby, úprava postu atd.).
1243	Crescenzo da Jesi zvolen novým generálním ministrem.
1244, 4. října	Na Generální kapitule v Janově vyzval generální ministr Crescenzo da Jesi všechny bratry, aby shromáždili a sepsali všechny vzpomínky na sv. Františka. Díky tomuto impulsu vznikají další legendy.
1245	Inocenc IV. Potvrzuje „Hugolínovu řeholi“ pro klarisky.
1246, 11. srpna	Dopis z Greccia.
1246 – 1247	Tomáš Celano dokončuje „Druhý životopis sv. Františka“.
1247, 6. srpna	Inocenc IV. upravuje řeholi klarisek – zmínka o sv. Benediktovi je nahrazena zmínkou o sv. Františkovi, sestry měly již skládat sliby v duchu sv. Františka, řád klarisek byl postaven pod pravomoc generálního ministra a provinčních ministrů Menších bratří. Modlitba hodinek i postní praxe měla být přizpůsobena zvyklostem Menších bratří, avšak tato řehole hovoří o majetku sester a nepotvrzuje privilegium chudoby. Klára změnu nepřijímá a odvolává se. Ještě téhož roku začíná psát vlastní řeholi. Za předlohu vzala „Potvrzenou řeholi“ sv. Františka.
1249, 16. srpna	Smír krále Václava I. s jeho synem Přemyslem v klášteře sv. Anežky České.
1252 – 1253	Tomáš Celano končí „Traktát o zázracích sv. Františka“
1252, 16. září	Ochránce řádu kardinál Rainaldo přijal novou řeholi sv. Kláry
1252 – 1253	Sv. Klára zaslala text své řehole Anežce do Prahy
1253	Sv. Klára píše Anežce do Prahy čtvrtý list.
1253, 9. srpna	Inocenc IV. potvrzuje bulou Řeholi sv. Kláry. Řehole byla schválena 9.8.1253 – tedy dva dny před smrtí sv. Kláry. Dne 10. srpna byla potvrzená řehole předána sv. Kláře. Večer 11. srpna 1253 Klára umírá. Sestry daly řeholi s papežskou bulou sv. Kláře do hrobu.

1254	Inocenc IV. potvrzuje Anežce, že sestry jejího pražského kláštera mohou zachovávat řeholi sv. Kláry.
1254	Umírá papež Inocenc IV. a na jeho místo je zvolen Alexandr IV.
1255	Kanonizace sv. Kláry. Proběhla někdy mezi srpnem a začátkem září, přesnější datum neznáme. Bula kanonizace má datum 26. září 1255.
1256	Zveřejněna „Legenda sv. panny Kláry“, připisovaná Tomáši Celanovi.
1258	Generální kapitula v Římě – bratr Giovanni da Parma (zvolen v Lionu 1247) je zbaven úřadu generálního ministra. Nově zvoleným generálním ministrem řádu je zvolen bratr Bonaventura z Bagnoregia, nazývaný též „Druhý zakladatel řádu“. Byl generálním ministrem 17 let.
1257	Přenesení těla sv. Kláry a přestěhování komunity sester ze San Damiána do nynějšího kláštera sv. Kláry v Assisi. (San Damiano se nachází mimo hradby města, což bylo ve středověku velmi nebezpečné místo životu).
1259	Anežka žádala papeže o opětovné potvrzení Klářiny řehole pro svůj klášter.
1260, 4. května	Papež Alexandr IV. potvrdil, že sestry pražského Anežčina kláštera mohou zachovávat řeholi sv. Kláry.
1260	Kapitula v Narboně pověří sv. Bonaventuru, aby napsal oficiální životopis sv. Františka
1260	Vstupuje do Řádu bratr Angelo Clareno, jeden z budoucích vůdců Spirituálů. Umírá v roce 1337 ve věku 92 let. Znal osobně ještě bratra Lva (+1278), pravděpodobně i bratra Rufína (+1271).
1263	Kapitola v Pise potvrzuje Bonaventurovu „Větší legendu“ jako oficiální životopis sv. Františka.
1263, 18. října	Urban IV. potvrzuje bulou novu řeholi pro řád sv. Kláry (pozn.: Klářina řehole nebyla všude známa, jen u sv. Damiána, pak v Praze a několika málo kláštřích v Itálii. Ostatní kláštery měly buď vlastní řeholi nebo Hugolínskou řeholi, a tak papež Urban IV. chtěl sjednotit tyto rozdíly. Až roku 1406 sv. Colleta (Francie) znovu objevila a rozšířila řeholi sv. Kláry.
1266	Na generální kapitule v Paříži je rozhodnuto zničit všechny legendy o sv. Františkovi a ponechat pouze novou legendu

	<p>Bonaventurovu.</p> <p>Pravděpodobným důvodem k tomuto kroku byla snaha o názorovou jednotu bratří, protože v této době již značně sílilo hnutí Spirituálů.</p>
1278, 26.srpna	Anežčina vize o smrti Přemysla Otakara II.
1282, 2. března	Umírá sv. Anežka Česká.
1289, 18. března	Mikuláš IV: - bulou „Supra montem“ potvrzuje novou řeholi III: řádu sv. Františka.
1310	Assiský biskup bratr Teobald zveřejnil oficiální dopis o porciunkulovém odpustku.
1318	Uveřejnění „Zrcadla dokonalosti“.
1325 – 1330	Angelo Clareno končí svou „Kroniku“. V této době vzniká mnoho nových životopisů sv. Františka, často pod vlivem Spirituálů..
Konec 14. století	Uveřejnění „Kvítků“.

VLASTNÍ POUŽITÉ ZKRATKY

- DF* *Dizionario francescano. Spiritualitá*, Padova 1993
- FP I.* *Františkánské prameny I.*, Původní český překlad upravil a doplnil prof. C.V. Pospíšil Th.D. OFM, Olomouc 2001.
- FP II.* *Františkánské prameny II.*, překlad: kolektiv překladatelů pod vedením P. Jana Bárty OFM, redigoval P. Radim Jáchym OFM, Český Těšín – Bratislava 1994.
- SP* *Spisy sv. Františka a sv. Kláry*, Redigoval, poznámkami a úvody opatřil Th.Lic. Jiří Bonaventrua Štivar OFM Cap., Velehrad 2001.

LITERATURA

(ke skriptům *Františkánské povolání I. Františkánské obrácení*
a *Františkánské povolání II. Františkánské poslání*)

I. PRAMENY

A) BIBLICKÉ TEXTY

Bible - Písmo svaté Starého a Nového zákona (včetně deuterokanonických knih). Český ekumenický překlad, Česká biblická společnost: 31993.

B) CÍRKEVNÍ DOKUMENTY

II. vatikánský koncil, *Lumen gentium* (21.11.1964), in *Dokumenty II. vatikánského koncilu*, Praha 1995, s. 29 – 100.

PAVEL VI., *Evangelii nuntiandi*“, apoštolská exhorta z 8.12.1975.

Kongregace pro instituty zasvěceného života a společnosti apoštolského života „*Congragavit nos in unum Christi amor*“ z 2.2.1994.

JAN PAVEL II., *Evangelium vitae* (25.3.1995), Praha 1995.

C) FRANTIŠKÁNSKÉ PRAMENY

1. Spisy sv. Františka a sv. Kláry

FRANTIŠEK Z ASSISI, *Modlitba před křížem (1205-1206)*, in *Spisy sv. Františka a sv. Kláry*, Redigoval, poznámkami a úvody opatřil Jiří Bonaventura Štivar OFMCap., Velehrad 2001 (**dále jen zkratka SP**) s.113-114.

FRANTIŠEK Z ASSISI, *Preghiera davanti al Crocifisso (1205-1206)*, in *Fonti Francescane Editio Minor*, Padova 1990.

FRANTIŠEK Z ASSISI, *Řehole pro poustevny (1217–1221)*, in *SP*, s. 24-25.

FRANTIŠEK Z ASSISI, *Nepotvrzená řehole (1221)*, in *SP*, s. 26-49.

FRANTIŠEK Z ASSISI, *Řehole (1223)*, in: *SP*, s 50-57.

FRANTIŠEK Z ASSISI, *Závěť svatého Františka (1226)*, in *SP*, s. 59-62.

FRANTIŠEK Z ASSISI, *Napomenutí (1221-1226)*, in *SP*, s. 66-76.

FRANTIŠEK Z ASSISI, *Slova života a spásy (1221)*, in *SP*, s. 77-80.

FRANTIŠEK Z ASSISI, *První list kustodům (1219-1220)*, in *SP*, s. 84-85.

FRANTIŠEK Z ASSISI, *List bratru Lvovi*, in *SP*, s. 90.

FRANTIŠEK Z ASSISI, *List ministrowi (před 1223)*, in *SP*, s. 91-93.
FRANTIŠEK Z ASSISI, *List Antonínovi (1223-1224)*, in *SP*, s. 94.
FRANTIŠEK Z ASSISI, *List věřícím (1225-1226)*, in *SP*, s. 96-102.
FRANTIŠEK Z ASSISI, *List celému Řádu (1225-1226)*, in *SP*, s. 103-108.
FRANTIŠEK Z ASSISI, *Parafráze na Otčenáš*, in *SP*, s. 115-117.
FRANTIŠEK Z ASSISI, *Pozdravení ctností*, in *SP*, s. 117-118.
FRANTIŠEK Z ASSISI, *Píseň bratra slunce*, in *SP*, s. 144-146.
KLÁRA Z ASSISI, *Čtvrtý list svaté Anežce České (1253)*, in *SP*, s. 178-180.
KLÁRA Z ASSISI, *Řehole svaté Kláry (1253)*, in *SP*, s. 181-195.

2. Další františkánské prameny:

BONAVENTURA Z BAGNOREGIA, *Itinerarium mentis in Deum (1259)*, in *Opera Omnia*, Studio et cura PP. Collegii a S. Bonaventurae, Florentia 1882 – 1902, sv. V, s. 295–312; česky: SVATÝ BONAVENTURA, *Putování mysli do Boha*, úvodní studie, překlad z latiny a poznámky C.V. Pospíšil OFM, Praha 1997.

BONAVENTURA Z BAGNOREGIA, *Legenda maior (1260–1263)*, in *Františkánské prameny I.*, Původní český překlad upravil a doplnil C.V. Pospíšil OFM, Olomouc 2001 (dále jen zkratka *FP I.*), s. 360–459.

TOMÁŠ Z CELANA, *První životopis sv. Františka z Assisi (1228–1229)*, in *FP I.*, s. 103–181.

TOMÁŠ Z CELANA, *Druhý životopis sv. Františka z Assisi (1246–1247)*, in *FP I.*, s. 185–306.

Assiská legenda tří druhů, in: *FP I.*, s. 489–522.

Zrcadlo dokonalosti, in: *FP I.*, s. 575–670.

Život svaté Kláry z Assisi (1255), in *Františkánské prameny II.*, překlad: kolektiv překladatelů pod vedením Jana Bárty OFM, redigoval Radim Jáchym OFM, Český Těšín – Bratislava 1994 (dále jen zkratka *FP II.*), s. 293–327.

II. ODBORNÁ LITERATURA

ANDREOZZI G., *San Nicolò 'de pede plateae'dove naque il movimento francescano*, in *Analecta TOR* 139 (1985), s. 79–132.

ANIELLO DI PALO P., *Sulle orme di Francesco alla sequela di Cristo*, Padova 1999

BERBENNI G., *Il Francescanesimo. Linee per un Programma formativo*, Bologna 1995.

BERTINATO P., *Lavoro, operare, agire*, in *Dizionario francescano. Spiritualità*, Padova 1993 (dále jen zkratka *DF*), s. 821–836.

BOCCALI G., *Esempio, testimonianza, scandalo*, in *DF*, s. 493-512.

- BONI A., *Fraternitá*, in *DF*, Padova 1983), s. 613–638
- BOUGEROL J. G., *Conversione, fuga dal mondo*, in *DF*, s. 227–240.
- HULST VAN C., *Natale*, in *DF*, s. 1067-1086.
- CONCETTI G., *Predicazione, predicatore*, in *DF*, s. 227–240.
- CONTI M., *Temi di vita e spiritualita del francescanesimo delle origini*, Řím 1996.
- ESSER K., *Origini e valori autentici dell'Ordine dei Frat Minori*, Milano 1972.
- FORTINI A., *Nova vita di san Francesco*, Řím 1981.
- FRANZEN A., *Malé církevní dějiny*, Praha 1995.
- GENARO C., *Amore*, in *DF*, s. 117-120.
- GHINATO A., *Il buon esempio francescano*, in *Quaderni francescani di spiritualitá 2*, Řím 1951.
- IRIARTE L., „*Dějiny františkánského řádu*“ in CD ROM Františkánská knihovna, Olomouc 2001.
- IRIARTE L., *Vocazione, chiamata di Dio*, in *DF*, s. 1989–2006.
- IRIARTE L., *Vocazione francescana. Sintesi degli ideali di san Francesco e di santa Chiara*, Casale Monferrato 1999.
- JOERGENSEN G., *San Francesco d'Assisi. Nuova ed unica traduzione approvata dall' autore per mons. Benedetto Neri*, Řím 1946.
- LOPEZ S., *Obbedienza, comando, autorita*, in *DF*, s. 1111-1132.
- KADLEC J., *Církevní dějiny. I. Církevní starověk. (3. přepracované vydání)*, Praha 1983
- MANSELLI R. , *San Francesco d'Assisi*, Řím 1982.
- MERINO J.A., *Františkánská cesta pro dnešního člověka*, Olomouc 2001.
- MARGIOTTI F., *Missione, mandato*, in *DF*, s. 1001-1022.
- MATANIC' A., *San Francesco d'Assisi nei suoi biografí maggiori. Seconda edizione riveduta ed ampliata*, Řím 1988.
- MONTORSI G., *Francesco d'Assisi maestro di vita. Il messaggio delle Fonti francescane*, Padova 1983.
- MOVIMENTO RELIGIOSE FRANCESCANE, *Progetto di fornazione francescana*, Bologna 1988.
- NIEMIER R., *Franciscan Life. Day One: 800 Years 1209-2009. Reflections on The Missal Of San Nicolo*, Franklin, WI, U.S.A. 2008.
- NOUWEN HENRI J.M., *Život milovaných dětí*, Praha 1994.
- ODOARDI G., *Ministro, servo, servizio, custode, guardiano*, in *DF*, s. 967-996.
- POULENC J., *Conformita*, , in *DF*, s. 219 – 226.
- POSPÍŠIL C.V., *Tajemství srdce vtěleného Syna*, Olomouc 2001, s. 16.

- POSPÍŠIL C.V., *Úvodní studie, překlad poznámky* in BONAVENTRUA Z BAGNOREGIA *Putování mysli do Boha*, Praha 1997.
- PASTORELLO L., „*Principi di pedagogia francescana*“, Roma 1991.
- ŠPIDLÍK T., *Znáš Ducha svatého?*, Velehrad 1998.
- ŠPIDLÍK T., *Spiritualita křesťanského Východu. Modlitba*, Velehrad 1999.
- TEDESCHI C., *San Francesco e Frate Pacifico nelle Fonti francescane del Duecento*, in *Analecta TOR 143*, Řím 1987, s. 499–524.
- TEMPERINI L., *Amore di Dio, amore del prossimo*, in *DF*, s. 55–76.
- TEMPERINI L., *Francesco d'Assisi Maestro di formazione*, Roma 1992.
- VYSKOČIL J.K., *Blahoslavená Anežka česká - kulturní obraz světice XIII. století*, Praha 1933

III. BELETRIE

- ČAPEK K., *Smrt barona Gandary* in *Povídky z druhé kapsy*, Praha 1978.